

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ЗВО УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОСОФСЬКО-БОГОСЛОВСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Освітня програма

«Християнська педагогіка та організація дозвілля»

Магістерська робота

**ПРОГОЛОШЕННЯ КЕРИГМИ БІЖЕНЦЯМ З УКРАЇНИ
В ПАРАФІЯХ УГКЦ В НІМЕЧЧИНІ**

Студентки 2-го курсу:
Квітослави Гампе

Науковий керівник:
Назар Дуда
Доктор PhD з богослов'я

Рецензент:
с. Наталія Мельник
Ліценціат наук про виховання

Львів 2024

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Літературна та джерельна база дослідження	8
1.1. Значення терміну «керигма»	8
1.2. Керигма у творах св. Отців Церкви	10
1.3. Сучасне вчення Церкви про голошення керигми	16
Розділ 2. Загальна характеристика, якість життя та вплив психологічного й релігійного стану на біженців з України в Німеччині	26
2.1. Стан забезпечення базового рівня життя	27
2.2. Соціальний стан	29
2.2.1. Коло спілкування	30
2.2.2. Інтеграція в суспільстві	31
2.2.3. Входження у локальні спільноти	33
2.3. Травматичний досвід в рідній країні	35
2.4. Стрес та емоційний стан в новому середовищі	38
2.5. Приналежність до конфесії	40
2.6. Уцерковленість, релігійна обізнаність та практикування християнського життя	43
Розділ 3. Перспективи розвитку проголошення керигми біженцям з України	48
3.1. Аналіз парафій УГКЦ в Німеччині	49
3.1.1. Територіальне розміщення парафій та їх кількість	50
3.1.2. Священники та їх діяльність у спільнотах	51
3.2. Актуальний стан проголошення керигми	53
3.3. Майбутнє суспільного і релігійного розвитку українських біженців у часі війни	61
Висновки	65
Список використаних джерел і літератури	69

ВСТУП

Дослідження впливу проголошення керигми на біженців з України, які перебувають у парафіях Української Греко-Католицької Церкви (УГКЦ) в Німеччині, має важливе значення в контексті сучасних гуманітарних викликів задля виявлення шляхів покращення життя та інтеграції цієї групи осіб у новому середовищі.

Проблематика голошення керигми серед втікачів в українських громадах може бути розглянута з декількох важливих аспектів.

Однією з ключових проблем для біженців є їхня соціальна інтеграція в новому середовищі. Культурні, мовні та релігійні відмінності можуть стати перешкодою для їхньої адаптації. Проголошення керигми може відігравати важливу роль у підтримці цього процесу, допомагаючи біженцям відчувати себе прийнятими та розуміти нове соціокультурне оточення.

Психологічний стан і духовна підтримка цих осіб становлять центральне значення для аналізу цієї теми. Переживання втрати дому, страх від війни та переїзду можуть сильно вплинути на психологічний стан біженців. Релігійна підтримка через проголошення керигми може надати їм психологічну стабільність та допомогти подолати стресові ситуації.

Не менш важливими аспектами залишаються збереження ідентичності та культурна адаптація втікачів з України. Для біженців важливо зберегти свою ідентичність та культурні традиції. Проголошення керигми в парафіях УГКЦ може стати місцем, де вони можуть зберегти свою релігійну та культурну спадщину, відчувати спільність зі своєю громадою та отримувати підтримку в цьому процесі пристосування.

При цьому залишається важливим поширення серед втікачів від війни християнських цінностей, які сприяють духовному зростанню. Це може стати фундаментом для побудови позитивної спільноти, сприяючи розвитку внутрішньої моралі та етики.

Отже, головна гіпотеза дослідження звучить так: «Ефективне проголошення керигми серед біженців з України в парафіях УГКЦ в Німеччині сприяє їхній духовній та соціальній адаптації, сприйняттю основних християнських цінностей та спільнотному розвитку».

Головна гіпотеза стверджує, що через активне впровадження керигми біженці отримають духовну підтримку та можливість легшої ідентифікації з християнськими цінностями, що допоможе їм інтегруватися в нове суспільство та спільноту. Усе вище сказане свідчить про актуальність нашого дослідження.

Мета дослідження полягає в аналізі стану та перспектив розвитку проголошення керигми для біженців з України, які шукають притулку у німецьких парафіях УГКЦ. Це дозволить визначити та оцінити важливі аспекти підтримки та інтеграції цієї вразливої групи у нове соціальне та релігійне середовище.

Для досягнення мети було визначено завдання, які включають:

- аналіз поняття «керигма» крізь призму документів Церкви з метою визначення, для кого, чому та як вона проголошується;
- вивчення загальної кількості та профілю біженців з України, що перебувають в Німеччині;
- оцінка рівня забезпечення базовими потребами та якістю життя біженців;
- аналіз соціального стану, ступеня інтеграції в німецьке суспільство та спільноту;
- визначення психологічного стану біженців після переїзду, досвіду травм та адаптації до нового середовища;
- дослідження релігійного стану біженців, їхньої конфесійної приналежності, рівня обізнаності та практикування християнського життя;
- опис парафій УГКЦ в Німеччині, включаючи їхню кількість, місця знаходження, діяльність, наявних священників та спільнот;

- пропозиції та рекомендації щодо подальшого розвитку проголошення керигми біженцям з України в парафіях УГКЦ у Німеччині з метою підтримки їхнього особистісного, спільного та релігійного розвитку.

Об'єкт і предмет дослідження є чітко визначений: проголошення керигми в парафіях УГКЦ – об'єкт, а організаційні, педагогічні, психологічні й соціальні умови проголошення керигми біженцям з України – предмет.

Дослідження буде міждисциплінарним, проводитиметься в межах богослов'я, психології, педагогіки, соціальної роботи, дозвіллезнавства. Дослідження стосуватиметься парафій УГКЦ на території Німеччини. Хронологічними межами дослідження є 2022-2023 роки, що дозволить розглянути актуальну ситуацію на сучасному етапі.

Комплексні методи, такі як аналіз, синтез, узагальнення, опитування, дедукція та індукція, роз'яснення, допоможуть у ретельному вивченні та узагальненні різних аспектів проголошення керигми, включаючи релігійний контекст, організаційні та педагогічні аспекти, а також соціально-психологічні умови.

Вибір такого підходу до дослідження дозволить систематично розглянути та проаналізувати різноманітні аспекти проголошення керигми для біженців у контексті УГКЦ в Німеччині, поглиблено розглянути різні аспекти цієї теми.

У контексті дослідження обраної теми важливим є розглянути кілька ключових аспектів богословського, історичного та інших контекстів. Зокрема,

- богословський контекст: УГКЦ є спільнотою, яка має визначені богословські принципи та доктринальні позиції. Дослідження проголошення керигми пов'язане з вивченням біблійних текстів, традицій християнства та специфічних богословських уявлень, які визначають зміст та мету цього проголошення.

- історичний контекст УГКЦ та її присутність у Німеччині: розуміння історичних обставин, які вплинули на становлення та розвиток УГКЦ як церкви, а також її взаємодію з католицькою спільнотою в Німеччині, може бути ключовим для аналізу її діяльності та її ролі у сприйнятті біженців.

- соціокультурний та психологічний контекст: розуміння психологічних та соціокультурних аспектів адаптації біженців у новому оточенні, їхніх потреб, сприйняття релігійних практик та цінностей, що можуть впливати на їхню участь у проголошенні керигми.

- культурну та міжконфесійну взаємодію: дослідження реакції біженців з України на культурні та міжконфесійні аспекти українських парафій УГКЦ в Німеччині, включаючи прийняття християнських та культурних традицій у новому середовищі.

Ці контексти є важливими для аналізу фундаментальних принципів та взаємодії у контексті дослідження проголошення керигми серед біженців з України в парафіях УГКЦ в Німеччині. Їхнє врахування може допомогти отримати глибше розуміння та контекстуальність визначеної проблеми.

Актуальність та важливість проблематики зумовила необхідність комплексного вивчення ряду теоретичних праць, які є підґрунтям цього дослідження.

Так, у праці «Die Freude des Evangeliums» Папа Франциск визначає керигму як основний принцип християнської віри, який стосується передачі радості Євангелія та основних християнських правд. Цей важливий документ рекомендує використання активного християнського свідчення через слово та діло для передачі цінних правд віри. Також він надає поради щодо способів створення духовної атмосфери, яка сприяє зустрічі з Христом, та може бути корисною для біженців у новому середовищі.

Виданий Синодом Єпископів УГКЦ Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха», документ Папської Ради сприяння нової євангелізації «Напрявні для катехизації», а також допоміжні матеріали УГКЦ «Жива парафія – місце зустрічі з живим Христом» визначають керигму як основне звернення до радості та спасіння через Христа.

Ці та багато інших праць вказують на основні правди віри, які становлять сутність християнства, зокрема – що Христос помер за наші гріхи й Воскрес з мертвих, даючи нам спасіння. Вони також наголошують, що через формування

віри ми таким чином надаємо значну психологічну, духовну та соціальну підтримку – в тому числі для біженців – у процесі адаптації до нового оточення. Підкреслюється, що керигма, яка передає основні християнські істини, допомагає людям у знаходженні опори й сприйнятті нового становища через призму християнських цінностей.

Численні джерела та література, використана у дослідженні, сприяє глибшому розумінню взаємозв'язку між релігійними підходами, соціальними явищами та духовним розвитком біженців. Враховуючи внесок різних науковців у вивчення теми, створюється цілісне уявлення про можливості проголошення керигми та її вплив на життя біженців з України в Німеччині.

Здійснення такого дослідження може підкреслити значення розвитку внутрішньої сутності та духовної підтримки для біженців у важкі часи, а також значення їхньої інтеграції в новому середовищі.

Таким чином, проголошення керигми розглядається не лише як духовний рушій, але й міст, що сприяє зближенню, розумінню та інтеграції біженців в європейське суспільство, створюючи необхідні умови для їхнього особистісного розвитку та взаємодії з новою культурною спільнотою.

Розділ 1.

ЛІТЕРАТУРНА ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ

З першого розділу ми розпочнемо дослідження, відстеживши значення терміну «керигма», зокрема його походження і первісне значення, як воно змінилося та набуло християнського вмісту, і хто саме був першим у проповідуванні керигми. Після огляду стародавніх документів з часів апостолів, ми розглянемо діяльність Отців Церкви, які вдавалися до ефективного використання керигми для спонукання вірян приймати віру в Христа. Серед них будемо розглядати особливо Кирила Єрусалимського і Йоана Золотоустого. Завершимо цей розділ, проаналізувавши сучасне вчення Церкви щодо голошення керигми.

1.1. Значення терміну «керигма»

Керигма (старогрецькою – проголошення, заклик) – цей термін набуває християнського значення в новозавітний час, хоча в Римській імперії його використовували для означення проголошення імператорської волі¹.

Оріген був першим, хто застосував термін «керигма» для означення церковного проголошення. Керигма набуває релігійного значення і використовується як повчання, призначене для публічного проголошення та супроводжується догматами². Керигма в новому значенні є християнським проголошенням Божої спокутної любові. Вона призначена для всього світу і містить «проповідування Христа» (пор. Фил 1,15) та «воскресіння Ісуса» (пор. 1 Кор 15,20-22). Зведення керигми до передачі формул віри недостатнє. Це слово стосується своїх адресатів і розкриває Божу спасительну справедливість (пор. Ді 8,4-8). У катехизмі УГКЦ «Христос – наша Пасха» зазначається, що «керигма – це звіщення пасхальної події смерті та Воскресіння Христа, виявлене у свідченні життя християнської спільноти»³.

¹ *Керигма* // vue.gov.ua (3.05.2023).

² *Joachim Ritter – Karlfried Gründer – Gottfried Gabriel. Historisches Wörterbuch der Philosophie online* // www.schwabeonline.ch (3.05.2023).

³ Синод єпископів УГКЦ. *Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха»*. Львів 2011, п. 53; 33.

Одне з перших свідчень про керигму апостола Петра ми знаходимо в книзі Діяння апостолів, де описується, що «ті ж, хто прийняв його слово, охрестились, і того дня до них приєдналось близько трьох тисяч душ» (Ді 3,41)⁴. Мета керигми – запалити серця слухачів бажанням пізнати Живого Бога через проповідь та приклад власних вчинків і життя⁵.

Апостольська керигма грала фундаментальну роль у проголошенні біблійного вчення про смерть і воскресіння Сина Божого, а також його відкупительну дію для всього людства⁶. Вже в перших століттях християнства святі Отці Церкви розробляли певні методи проповіді Доброї Новини як для юдеїв, так і для поган. Після прослуховування проповідей або стаючи свідками страждань перших мучеників, багато людей бажали покаятися і прийняти хрещення, визнаючи «ім'я Отця і Сина і Святого Духа» (Мт 28,19). Цей перший етап християнізації отримав назву *передкатехуменат*, де охочі мали можливість пізнавати Спасителя, поступово усвідомлювати мету християнського життя і відчувати себе членом громади вірних⁷.

Саме про важливість слухання керигми ми читаємо в посланні апостола Павла: «Як же призиватимуть того, в кого не увірували? Як увірують у того, що його не чули? А як почують без проповідника?» (Рм 10,14).

Відбувається формування певної *структури керигми*, яка поступово переходить в подальшу катехизу. *Апостоли*, учні Ісуса Христа, *проголошують керигму* перед юдеями та поганами. *Слухаючи* їхню проповідь і віруючи, ці *люди навертаються* і отримують *спасіння* та життя вічне (Пор. Мт 28,18-20).

Один з найдавніших відомих християнських творів, «Дідахе», датований I-II століттям, вже зі своєю назвою, «Вчення Господа народам через Дванадцятьох Апостолів», вказує на катехитичний характер цієї пам'ятки. Завдяки текстам цієї унікальної знахідки, ми можемо собі уявити, як у перших століттях християнства формувалася і розвивалася Церква. За допомогою цієї неоціненної пам'ятки

⁴ Українська Католицька енциклопедія. Керигма // catholicencyclopedia.in.ua (3.05.2023).

⁵ Павлишин Н. Курс Християнська Керигма в часи кризи // dyvensvit.org (5.05.2023).

⁶ Українська Католицька енциклопедія. Керигма // catholicencyclopedia.in.ua (3.05.2023).

⁷ УГКЦ. Хрещення Русі-України 988 року: війни, політика, шлюб // ugcc.ua (16.08.2023).

невідомого автора можна відчутти автентичну і дуже доступну керигму в єдності з катехизою апостольського періоду⁸.

Роль наставника і проповідника апостолів передається їхнім учням через «покладання рук» як символ передачі відповідальності за розвиток і провід громади вірних. Цими пастирями стають єпископи, на яких лягає відповідальність як за проповідь Євангелії, так і за організацію місцевої Церкви, як читаємо в посланні апостола Павла: «Єпископ бо, як Божий управитель, мусить бути бездоганний» (Тит 1,7)⁹.

Після легалізації християнства в Римській імперії християнські громади розквітають, і збільшується кількість тих, хто бажає прийняти християнство. У цей час багато Отців Церкви використовували керигму як засіб відкрити нехристиян на спасіння, яке пропонує Боже Слово¹⁰. В цей час формується структура катехуменату в якій першою стоїть керигма.

Після навернення, наступним етапом була дохрещальна наука для всіх кандидатів, які бажали охреститися і приєднатися до лона Церкви. Відповідальність єпископів місцевих Церков полягала не тільки в проповіді, але і в супроводі та навчанні протягом періоду очищення від гріховного життя аж до святого таїнства хрещення та після нього¹¹.

1.2. Керигма у творах Отців Церкви

Кирило Єрусалимський і керигма

Кирило Єрусалимський, один зі святих Отців IV століття, якому Церква надала титул Вчителя, відіграв важливу роль у закріпленні та очищенні християнської віри від помилкових поглядів та ересей. Він залишив вагомий слід завдяки своєму усному навчанню і свідченню віри. Попри обмежену кількість записів його катехитичних бесід, він став автором численних творів, які були спрямовані

⁸ Credo. Що таке «Дідахе» і чому цей твір такий важливий для християн? // credo.pro (20.10.2023).

⁹ Болог П. Апостоли і апостольство // dominic.ua (29.09.2023).

¹⁰ Фон Гельфельд М. – Прокопишина О. Як християнство стало державною релігією // dw.com (20.10.2023).

¹¹ Яровий Н. Історичний та теологічний аспекти обряду хрещення шляхом повного занурення // info.adventist.ua (29.09.23).

на катехизу і введення християн у віру. У 351 році він був висвячений на єрусалимського патріарха і з великою ревністю продовжує свою пастирську науку. На жаль, до наших часів збереглася не велика кількість записаних «катехитичних бесід»¹². Святий Кирило, як справжній Вчитель Церкви, проголошував керигму, навертаючи й катехизуючи всіх охочих покаятись і охреститись. Його авторству приписують «Гомілію про зцілення паралітика», «Послання до цісаря Констанція», двадцять чотири «Катехизи» з яких вісімнадцять – це вступна наука дохрещальних і п'ять містагогійних катехиз¹³.

Свої проповіді єпископ розпочинав цитатами Святого Письма, які відповідали темам його навчання. У своїх проповідях Кирило Єрусалимський вміло поєднував Старий і Новий Завіти, наголошуючи на цілісному їх тлумаченні, що вело до повного розуміння свідчень про Христа¹⁴.

Святий Отець Церкви не лише словесно вчив та закликав Божий народ до покаяння і хрещення, але й усе своє життя Кирило Єрусалимський був непохитним свідченням християнської віри. Він, як добрий пастир, спонукав всіх вірних, незалежно від їхнього статусу або посади, долати всі труднощі, включаючи заслання і перебування на чужині. Віра в Господа допомогла йому пережити всі страждання і повернутися остаточно до своєї єпархії в Єрусалімі, де святий Кирило служив душпастирем до кінця свого життя¹⁵. У вченні Кирила керигма йде у тісній єдності з катехизою і його катехизи наповнені керигматичною вісткою. У вченні Отців Церкви цього періоду прослідковується тісна єдність між цими двома поняттями які мають на меті допровадити людину до пізнання Ісуса Христа і єдності з Ним.

Йоан Золотоустий і керигма

Святий Йоан Золотоустий вважається одним із видатних апологетів і проповідників раннього християнства, який глибоко вплинув на розвиток

¹² Флоровський Г. *Кирило Єрусалимський (Східні Отці IV століття)* // ua-referat.com (29.09.23).

¹³ Кирило Єрусалимський. *Містагогійні катехизи*. Львів 2009, 6.

¹⁴ Зинич П. *Святий Кирил Єрусалимський* // parafia.org.ua (29.09.2023).

¹⁵ Зинич П. *Святий Кирило Єрусалимський* // parafia.org.ua (29.09.2023).

керигми у свої часи й залишив надзвичайно актуальні та важливі відомості й поради, що мають значення й донині. У своїх проповідях і творах, Йоан Золотоустий наголошував на центральній ролі Ісуса Христа та Божої милості в спасінні людини¹⁶. Він намагався надихати в людях глибоке переконання в важливості місії апостолів і обов'язку розповідати про Христа всім народам¹⁷.

Його твори відзначалися прямим і зрозумілим викладом Святого Письма. Він використовував доступну мову та застосовував біблійні відомості до повсякденного життя, намагаючись зробити християнську віру ближчою і зрозумілою для людей свого часу. Такий підхід допоміг Йоану Золотоустому надихнути вірних і привернути невірних до християнської віри¹⁸.

Серед Отців Церкви найбільше творів збереглося від Йоана Золотоуста: трактати, проповіді, листи. Його проповіді включають цикли коментарів до книг Старого і Нового Завітів, а також проповіді на окремі теми та численні індивідуальні керигми. Усі 238 листів, які збереглися, були написані ним під час перебування в еміграції¹⁹.

У творах святого Йоана Золотоустого виразно відображені основні аспекти керигми, такі як центральна роль Ісуса Христа і Божої милості в спасінні людини, важливість віри та проповіді віри іншим. Його доступний стиль проповіді допоміг зробити християнську віру зрозумілою та привабливою для широкого загалу. Всі ці аспекти роблять Йоана Золотоустого важливою фігурою для розуміння керигми та її поширення в ранньому християнстві²⁰.

Кидаючи духовне насіння, ми інколи не отримуємо плодів через безтурботність слухачів, все ж у майбутньому нам приготована нагорода, тому що ми пускаємо в обіг ввірене нам срібло і виконуємо повеління Господа, а слухачі дадуть звіт Тому, хто зажадає від них з лишком дане їм (св. Йоан Золотоустий)²¹.

Святий Йоан Золотоустий був видатним проповідником і богословом, який глибоко розумів потреби й прагнення людської душі. Його проповіді та твори

¹⁶ Дорошенко Ю. *Святий Йоан Золотоустий* // parafia.org.ua (29.09.2023).

¹⁷ Київська Трьохсвятительська духовна семінарія УГКЦ. *Іван Золотоустий* // ktds.org.ua (30.09.2023).

¹⁸ Там само.

¹⁹ Свт. Йоан Золотоустий. *Вибрані твори* // parafia.org.ua (29.09.2023).

²⁰ Свт. Йоан Золотоустий. *Вибрані твори* // parafia.org.ua (29.09.2023).

²¹ УГКЦ. *Жива парафія – місце зустрічі з живим Христом. Допоміжні матеріали*. Львів 2013, 8.

мали великий вплив на розвиток кериґми в ранньому християнстві та залишаються важливим джерелом духовного вдосконалення в сучасному християнському світі²².

Аналізуючи розвиток християнства можна ствердити, що апостоли, отримавши заповіт Ісуса Христа: «Ідіть, отже, і зробіть учнями всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа; навчаючи їх берегти все, що я вам заповідав. Отож я з вами по всі дні аж до кінця віку» (Мт 28,19-20), – кериґмою розпочали звіщати Єванґеліє всім народам. По суті, апостоли були першими місіонерами, які відповіли на заповіт Ісуса Христа і стали поширювачами християнської віри.

Згідно з заповітом, апостоли подали приклад місіонерської діяльності, проповідуючи Єванґеліє в різних куточках світу. Вони хрестили нових вірян і навчали їх жити відповідно до учення Ісуса. Таким чином, поширювались християнські громади та формувалась Церква²³.

Святі Отці Церкви, такі як святий Августин, святий Амвросій, святий Йоан Золотоустий і багато інших, відіграли важливу роль у розвитку християнської доктрини й богослов'я. Вони боролися проти різних ересей і сприяли формуванню правильної віри. В їх творчості ми знаходимо багато богословських трактатів, коментарів до Святого Письма і проповідей, які розкривають глибини християнського вчення.

Апостоли та святі Отці Церкви відіграли надзвичайно важливу роль у поширенні й закріпленні християнства у світі. Їхні зусилля і вчення вплинули на формування християнської традиції та культури, яка і донині є важливою частиною світової історії.

Вселенські Собори й кериґма

Вселенські Собори відіграли важливу роль у житті та розвитку Церкви. Ці собори об'єднували вірних та богословів з різних частин християнського світу,

²² Київська Трьохсвятительська духовна семінарія УГКЦ, *Іван Золотоустий* // ktds.org.ua (30.09.2023).

²³ *Credo. 10 духовних плодів, які можна отримати, читаючи Діяння Апостолів* // credo.pro (30.09.23).

щоб обговорити та уточнити важливі доктринальні питання і вирішити релігійні суперечки²⁴.

Найважливіші серед цих соборів – Нікейський I (325 рік) і Константинопільський (381 рік), на яких були сформульовані Символи віри (Нікейсько-Константинопільський Символ), які стали основою християнської віри й засвідчили істину про Святу Трійцю. Ці собори визначили основні догми християнства, зокрема вчення про єдність Бога, рівність Ісуса Христа з Богом Отцем та роль Святого Духа в житті Церкви.

II Ватиканський Собор (1962-1965 роки) був одним з найбільших і сучасних Вселенських Соборів у Християнстві. На цьому соборі було прийнято значні зміни й реформи в житті та керівництві Церкви, в тому числі в галузі катехизації. Собор був спрямований на адаптацію Церкви до сучасного світу і покращення взаєморозуміння між Церквою та суспільством²⁵.

Саме на цьому соборі «вперше в історії вселенських соборів»²⁶ була розглянута роль мирян (лаїків) в Церкві. Цей собор виділився своєю акцією на активну участь мирян в житті Церкви та поновлення вчення про священство всіх вірян.

На Другому Ватиканському Соборі було прийнято Декрет «*Apostolicum Actuositatem*» (про пастирське служіння лаїків), який визнав значення та активну роль мирян у вірі та служінні Церкві. Собор закликав мирян долучатися до місії Церкви у світі, сприяти розповсюдженню християнської віри, і бути «сіллю та світлом» у світі. Цей декрет змінив підхід до ролі мирян, дозволив їм активно служити в Церкві й бути свідками християнської віри в суспільстві²⁷. Миряни є співвідповідальні за Церкву, за катехизацію і керигму.

У конституції «Світло народів» читаємо:

Кожен мирянин має бути для світу свідком воскресіння й життя Господа Ісуса і знаком Бога живого. Миряни – всі разом і кожен зокрема відповідно до своїх можливостей –

²⁴ Вселенські собори як зібрання ієрархів християнської церкви з усього світу // ru.osvita.ua (10.08.2023).

²⁵ Лайкіш І. *Боже Слово і катехизація (керигма) в УГКЦ в Польщі* // sobor-ugcc.org.ua (8.05.2023).

²⁶ Лончина Б. *Доповідь, виголошена на симпозиумі 30 жовтня 1982 р. Понад тридцять років тому...// Патріархат 1 (145) 1983.*

²⁷ II Ватиканський Собор. *Декрет «Apostolicam actuositatem»* // vatican.va (10.05.2023).

мають жити світ духовними плодами (пор. Гал 5,22) і поширювати в ньому той дух, яким надихаються убогі, лагідні й миротворці, що їх Господь у Євангелії проголосив блаженними (пор. Мт 5,3-9). Одне слово, «чим є душа в тілі, тим нехай будуть християни у світі»²⁸.

Це навчання Отців Другого Ватиканського Собору відкрило нові можливості для мирян у Церкві і сприяло подальшому розвитку мирянського руху, катехизації, євангелізації та християнського свідомого життя серед мирян.

Зміна у розумінні поняття *миряни* та їхньої ролі у Церкві дійсно є значущою. Після II Ватиканського Собору, що відбувся у 1962-1965 роках, Церква активно підкреслила і розвинула доктрину участі мирян у місії Церкви та їхню важливу роль у проповіді віри.

II Ватиканський Собор дав початок руху для активізації ролі мирян у Церкві. В його «Пастирській конституції про Церкву у сучасному світі» (*Gaudium et spes*) було сказано, що всі віряни мають відповідальність за місію Церкви у світі. Папа Іван Павло II та інші папи після нього акцентували на важливості залучення мирян до свідомого проживання та відображення християнської віри у їхньому повсякденному житті та діяльності і таке життя є першою керигмою – свідченням віри.

Сучасні папи постійно наголошують на тому, що миряни мають бути «світлом і сіллю світу» та співробітниками в місії Церкви. Вони закликають мирян активно діяти у своїх спільнотах та суспільстві в цілому, розповідати про Христа своїм життям та словами, та свідчити про християнські цінності в усіх сферах суспільства.

Ця активізація ролі мирян допомагає Церкві бути більш відкритою та реагувати на сучасні виклики й потреби світу. Також це нагадує кожному вірянину про його велику відповідальність перед Богом і перед ближніми у проповіді та практикуванні християнської віри²⁹.

Святіший отець Франциск наголошує на важливості мирян у проповіді чеснот віри. Католицька Церква вірить у поняття «участі всіх

²⁸ II Ватиканський Собор. *Догматична конституція про Церкву «Lumen Gentium»*, 38 // dc.lviv.ua (10.05.2023).

²⁹ Лончина Б., *Доповідь, виголошена на симпозіумі 30 жовтня 1982 р. Понад тридцять років тому... // Патріархат 1 (145) 1893.*

вірян у місії Церкви»³⁰, і це означає, що кожен християнин, незалежно від свого статусу чи покликання, має відповідальність у мирському житті та в місії проповідання Христового послання любові, милосердя і помочі ближньому³¹.

Зокрема, заповідь любові до ближнього є однією з центральних заповідей християнства і визначається як основа усіх інших заповідей. Це – важливий аспект життя вірян, який підкреслює необхідність відданості й служіння іншим в душі християнської любові³².

Зростання віри та збереження чеснот тісно пов'язані з ростом в любові й служінні ближньому. Тому кожен християнин, який дійсно розуміє значення християнської віри, має розвивати своє життя у вірі, вчасно сприяти іншим, інспірувати й проповідувати цю віру через свої дії та слова. Такий внутрішній ріст і активна участь мирян у житті Церкви сприяють розширенню Божого Царства і світла християнської віри у світі³³.

1.3. Сучасне вчення Церкви про голошення керигми

Розвиток ранньохристиянської Церкви був заснований на голошенні керигми й життєвому досвіді апостолів та інших християн, що спричинило поширення Церкви по всьому світі. Керигма – це сповіщення основного вчення християнства, і це було центральним аспектом місії апостолів³⁴.

Перші християнські громади ростуть завдяки проповіді апостолів, які свідчать про Ісуса Христа як Спасителя і Воскреслого Господа. Керигма охоплює історію життя Ісуса, Його смерть на хресті за гріхи людей і Його Воскресення з мертвих, що символізувало визволення та вічне життя³⁵.

Керигма в своїй основі мала дуже просту структуру, але послужила основою для подальшого розвитку християнського богослов'я та вчення³⁶. Катехизація, містагогія й інші форми навчання, які є похідними від керигми,

³⁰ *Apostolicam Actuositatem* // www.vatican.va (8.05.2023).

³¹ Papst Franziskus. *Die Freude des Evangeliums*. Freiburg 2013, 196-197.

³² Там само, 196-197.

³³ Там само, 196-197.

³⁴ УГКЦ. *Жива парафія – місце зустрічі з живим Христом. Допоміжні матеріали*, 105.

³⁵ *Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха»*. Львів 2011, п. 53, 33.

³⁶ *Керигма* // vue.gov.ua (3.05.2023).

допомагали новим християнам глибше розуміти свою віру і приєднуватися до християнських громад³⁷.

Цей процес давав можливість кожному індивідууму розкрити свій власний духовний шлях і зрозуміти, що віра в Христа має практичний вплив на їхнє життя. Таке голошення віри і подальше його пояснення, сприяв формуванню стійких і відданих християн та створив міцну основу для подальшого розвитку Церкви³⁸.

Сучасний християнський світ відрізняється від періоду ранньої Церкви, коли керигма та інтенсивна катехизація відігравали важливу роль у формуванні віри. Багато сучасних християн отримують святе хрещення в дитячому віці, і це може призвести до ситуації, коли їхня віра не розвивається або має поверхневий вимір. Однак, ця ситуація може бути виправлена шляхом впровадження керигматичної катехизації та формації свідомих вірян та їх супроводу на різних етапах життя³⁹.

Сучасний підхід до віри може включати більше активної заангажованості вірян, більш особистий досвід і ближчі стосунки з Богом через молитву, роздуми та релігійну освіту. Важливо допомогти християнам зрозуміти, що їхня віра впливає на їхнє повсякденне життя і призводить до змін⁴⁰.

Сьогодні Католицька Церква та багато інших християнських Церков надають велике значення формації й духовному розвитку вірян на різних етапах життя, зокрема підготовку до першої сповіді, причастя, одруження та інших святих таїнств. Це допомагає християнам глибше розуміти свою віру та зберігати її в активному стані⁴¹.

Зустріч з Господом у святих таїнствах і особистий досвід віри можуть надати сучасним християнам велику духовну різноманітність і зміцнити їхні відносини з Богом⁴².

³⁷ Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха», п. 54, 33.

³⁸ Там само, п.54, 33.

³⁹ Папська Рада сприяння новій євангелізації. *Напрявні для катехизації*. Львів 2022, 67-68.

⁴⁰ Папська Рада сприяння новій євангелізації. *Напрявні для катехизації*, 67-68.

⁴¹ Там само, 67-68.

⁴² Приріз Ярослав. *Як пережити особистий досвід зустрічі із Богом?* // synod.ugcc.ua (3.05.2023).

Папа Франциск наголошує на тому, що віра і духовний розвиток завжди починаються з Божого дару благодаті. У християнстві вважається, що віра не може бути досягнута власними зусиллями, але Бог подає благодать, яка відкриває людям дорогу до віри⁴³.

Заповіт Ісуса Христа: «християчи їх в ім'я...» (Мт 28,19), називається Великим Завданням або Місією. Християни вірять, що через цей заповіт Ісус закликав своїх послідовників проповідувати Євангеліє та хрестити народи у Його ім'я. Однак для виконання цього завдання вони мають мати Божу благодать і співпрацювати з Божим Духом⁴⁴.

Після отримання благодаті християни ростуть у вірі й житті «за Духом» (Рим 8,5). Це означає, що вони намагаються жити відповідно до вчення Ісуса Христа та духовних дарів, які Бог надає їм. Цей процес освячення і духовного зростання є даром Бога і вказівкою на Його велику благодать. Отже, віра містить співпрацю з Божою благодаттю і поступове освячення через життя відповідно до вчення Христа та діями Духа Святого⁴⁵.

Блаженніший Святослав, як голова Української Греко-Католицької Церкви, акцентує на важливості поглиблення знань правд віри серед вірних і постійному процесі входження в життя Церкви. Ця ініціатива відповідає вимогам сучасного світу, де знання і розуміння віри може бути важливим фактором в підтримці та зміцненні духовного життя вірян⁴⁶.

Проповідь і катехизація грають важливу роль у формуванні віри й духовності вірян, незалежно від їхнього віку. Вони допомагають людям краще розуміти християнські доктрини та принципи, а також відкривають для них глибше значення святих таїнств і обрядів Церкви. Катехизація також може сприяти формуванню моральних цінностей і сприяти розвитку духовного життя вірян⁴⁷.

⁴³Papst Franziskus. *Die Freude des Evangeliums*, 197.

⁴⁴Papst Franziskus. *Die Freude des Evangeliums*, 197-198.

⁴⁵ Papst Franziskus. *Die Freude des Evangeliums*, 198.

⁴⁶ УГКЦ. *Жива парафія – місце зустрічі з живим Христом. Допоміжні матеріали*, 5.

⁴⁷ Там само, 5.

Завдяки подібним ініціативам, Церква може підтримувати та допомагати вірянам у їхньому духовному розвитку, надаючи їм можливість глибше пізнавати віру і входити в її таїнства з більшим розумінням і почуттям власної причетності до духовної спільноти Церкви⁴⁸.

Розуміння, що керигма (перше проголошення) є основою для катехизи і євангелізації, має важливе значення в сучасному християнстві. Керигма, бере свій початок у вірі в Ісуса Христа, Його смерть і Воскресіння, а також Боже безмежне милосердя, що є основними та найважливішими аспектами християнської віри. Це проголошення є центральною частиною євангелізації, і воно має лунаати в зусиллях, спрямованих на катехизу та відновлення Церкви⁴⁹.

Ця керигма, яка висвітлює Божу любов і милосердя, має тривати упродовж всього християнського досвіду і бути постійно проголошувати. Важливо, щоб віряни постійно нагадували собі цю основну правду і вірили в неї, бо вона формує їхню спільноту та особисте духовне життя⁵⁰.

Священники й духовні лідери також повинні бути євангелізованими, щоб передавати цю керигму іншим. Це означає, що вони мають постійно оновлювати своє власне духовне життя і глибше розуміти та приймати Божу любов і милосердя у своєму житті. Такий підхід допоможе їм краще служити вірянам і сприяти їхньому духовному зростанню⁵¹.

Щоб проголошення керигми було дієвим і ефективним, важливо, щоб віряни особисто пережили й досвідчили силу цієї керигми у своєму власному житті. Коли люди бачать, як віряни свідчать власний досвід Божої любові і милосердя, це робить проголошення набагато впливовішим і переконливішим. Особистий досвід і свідчення є ключовими елементами в розповсюдженні віри. Коли віряни особисто переживають таїнство Христового визволення і вони

⁴⁸ Там само, 5.

⁴⁹ Papst Franziskus. *Die Freude des Evangeliums*, 197-198.

⁵⁰ *Божя любов: найрадісніша для душі* // www.churchofjesuschrist.org (5.05.2023).

⁵¹ *Evangelii Gaudium – Радість Євангелія – Домашня Церква* // dc.lviv.ua (5.05.2023).

можуть поділитися цим досвідом з іншими, це допомагає запалити в серцях інших віру, і вони починають вірити в Божу силу та спасіння⁵².

Зараз важливо, щоб християни активно використовували свій особистий досвід та свідчення, щоб проголошувати кериґму і допомагати іншим знайти віру в Христа⁵³

Центральна частина кериґми вимагає характерних рис проголошення, які є дуже важливими, оскільки вони допомагають зробити кериґму більш ефективною і зрозумілою для сучасних людей. Розгляньмо їх детальніше:

- *Спокутна любов Бога*: проголошення кериґми повинно підкреслювати нескінченну і безумовну любов Бога до кожної людини. Бог першим іде нам на зустріч і завжди готовий простити та прийняти нас.
- *Не нав'язувати правду*: важливо розуміти, що проголошення кериґми не повинно бути насильним або нав'язливим. Люди повинні мати можливість вільно приймати або відхиляти віру. Це пов'язано з уважністю та повагою до свободи вибору кожної людини.
- *Радісне та заохочувальне проголошення*: кериґма має бути радісною та жвавою. Вона повинна надихати та заохочувати людей відкривати Божу любов та милосердя.
- *Заклик до свободи*: проголошення кериґми має залишити місце для свободи думки та вибору. Людям слід надавати можливість вільно висловлювати свої питання і сумніви, не боячись осуду.
- *Діалог та близькість*: особа, яка євангелізує, повинна бути відкритою для діалогу та близькою до інших. Терпеливість та поблажливність важливі для сприяння відкритому обміну ідеями та вірою.

Зазначені риси допомагають зробити проголошення кериґми більш ефективними й дозволяють людям краще розуміти та приймати її⁵⁴.

⁵² *Хочемо бачити Ісуса. Методичний посібник для євангелізації охрещених та неохрещених осіб* / упор. Й. Мошич. Івано-Франківськ 2017, 6-7.

⁵³ *Хочемо бачити Ісуса. Методичний посібник для євангелізації охрещених та неохрещених осіб* / упор. Й. Мошич, 7.

⁵⁴ Пор. Papst Franziskus. *Die Freude des Evangeliums*, 200.

Керигма й краса

Проголошення Христа не повинно обмежуватися тільки інтелектуальними або доктринальними аспектами віри. Воно також повинно відображати красу і привабливість християнського вчення та життя. Коли віра в Христа відображається у прекрасному і глибокому способі життя, вона стає привабливою для інших і надихає до дослідження цінностей християнства⁵⁵.

Краса, яка виявляється в правді й добрі Воскреслого Христа, може засяяти в серцях і привести багатьох до зустрічі з Господом. Коли люди бачать цю красу в християнській спільноті і її житті, це може стати потужним свідченням про Христа та Його благодать⁵⁶.

Важливо відзначити, що це не означає «поширення естетичного релятивізму»⁵⁷, але наголошує, що краса, правда і добро пов'язані та відображають Божу прекрасність у світі. Краса може бути одним зі шляхів повернення людей до Господа Ісуса, і цей аспект слід враховувати в християнському свідченні⁵⁸.

Це важливий аспект євангелізації – використання мистецтва і культурних виразів для передачі віри. Кожна культурна зона і сучасна спільність мають своє мистецтво і вирази, які можна використовувати для відображення і розповсюдження християнського вчення⁵⁹.

Використання мистецтва і символіки може зробити євангелізацію більш привабливою і зрозумілою для сучасних людей. Це може охоплювати створення сучасних інтерпретацій класичних релігійних тем, використання музики, живопису, кіно, літератури й інших мистецьких засобів для відображення духовних істин та цінностей⁶⁰.

⁵⁵ Papst Franziskus. *Die Freude des Evangeliums*, 201-202.

⁵⁶ Papst Franziskus. *Die Freude des Evangeliums*, 202.

⁵⁷ Поп. Zweites Vatikanisches Konzil, *Dekret «Inter mirifica» über die sozialen Kommunikationsmittel*, 6.

⁵⁸ Papst Franziskus. *Die Freude des Evangeliums*, 202.

⁵⁹ Папа Франциск. *Радість Євангелія*. Львів 2014, 130.

⁶⁰ Папа Франциск. *Радість Євангелія*, 130-131.

Цей підхід може допомогти Церкві залишатися актуальною і знаходити спільну мову з сучасними людьми. Крім того, це підсилює ідею, що краса і мистецтво є невіддільною частиною християнської спадщини та можуть бути використані для прославлення Бога і повертання людей до спільноти віри⁶¹.

Розповсюдження Слова Божого і виховання християн у вірі є місією всієї Церкви й кожного вірянина. Ця місія реалізується на різних рівнях і в різних сферах служіння в рамках Церкви. Кожна парафія, громада, а також кожен окремих вірянин має свою роль у цьому процесі. Церква, як одне церковне Тіло, працює разом, щоб донести Христове послання до всіх куточків світу. Це може містити релігійну катехизацію, проповідь, соціальні служіння, молитву і багато інших активностей, спрямованих на поширення віри та допомогу людям в пізнанні Христа⁶².

Жива і дієва керигма, яка провадить до радості зустрічі з Христом, є серцем цієї місії. Вона стає джерелом натхнення і сили для всіх вірян, щоб активно жити своєю вірою і ділитися нею з іншими. Кожен вірянин може внести свій внесок у цей процес, даруючи свій час, таланти та зусилля для прославлення Бога і розповсюдження Його слова серед інших.

В сьогоденному світі дуже важливою є присутність християн, які мають досвід і знання, як діяти, щоб захистити та провадити тих, які їм довірені. Це особливо важливо в контексті виховання і катехизації молодого покоління. Зрілі християни, які мають глибоке розуміння віри й живуть нею в повсякденному житті, можуть стати світлом і прикладом для інших. Вони можуть допомогти молодим людям рости у вірі, навчити їх вибору вільному і відповідальному та терпеливо супроводжувати їх на цьому шляху⁶³.

⁶¹ Там само, 130-131.

⁶² Патріарша катехитична комісія УГКЦ – Катехитично-педагогічний інститут УКУ. *Катехитика і християнська педагогіка. Досвід та перспективи*. Львів 2020, 11.

⁶³ Papst Franziskus. *Die Freude des Evangeliums*, 205-206.

Висловлення Блаженного П'єтро Фабро підкреслює важливість часу у формуванні й дозріванні віри. Віра розвивається і зростає з часом, і важливо бути терплячим та розсудливим у цьому процесі⁶⁴.

Таким чином, зрілі християни мають важливу роль у вихованні й підтримці інших вірян, сприяючи їхньому духовному росту і вірному служінню.

Святе Письмо, як непохитна основа віри, грає важливу роль у євангелізації та в житті Церкви загалом. Святе Письмо вважається джерелом і нормою для християнської віри, і Церква покликана навчати, проповідувати та жити за цим Словом⁶⁵.

За словами святого апостола Павла «Все Писання – надхненне Богом і корисне, щоб навчати, докоряти, направляти, виховувати у справедливості» (2 Тм 3,16). Через читання і вивчення Святого Письма християни отримують поглиблене розуміння Божого об'явлення та Божого плану спасіння.

Євхаристія, як основне Богослужіння Церкви, також має важливе місце, оскільки в ній віряни збираються разом, щоб чути Слово Боже та приймати Тіло і Кров Христа. Ця об'єднавча зустріч допомагає християнам жити своєю вірою і спільністю.

Таким чином, Слово Боже стає не лише джерелом і нормою віри, але й джерелом натхнення і сили для євангелізації і свідчення в повсякденному житті. Воно допомагає християнам розуміти Божу любов і милосердя, які вони мають відображати у відносинах з іншими людьми⁶⁶.

Керигма й соціальні відносини

Керигма, як основа християнської віри, має соціальний зміст. Вона наголошує на важливості любові до ближнього і на відповідальності за інших у світлі Божої безмежної любові до кожної людини. Така любов і відповідальність мають безпосередній вплив на соціальні відносини та соціальну справедливість⁶⁷.

⁶⁴ Papst Franziskus. *Die Freude des Evangeliums*, 206.

⁶⁵ Папа Франциск. *Радість Євангелія*, 134-135.

⁶⁶ Папа Франциск. *Радість Євангелія*, 135-136.

⁶⁷ Papst Franziskus, *Die Freude des Evangeliums*, 211-212.

Усвідомлення гідності кожної людини, що походить від Бога, має важливе значення для підходу до соціальних питань. Католицьке соціальне вчення Церкви наголошує на повазі до гідності людини та захисті прав людини у всіх аспектах життя, включаючи справедливість, боротьбу з бідністю та нерівністю. Спасіння, яке Ісус приніс, має не лише духовний аспект, але й соціальний. Бог любить і піклується про всіх своїх дітей, і ця безмежна любов має впливати на спосіб, в яких християни ставляться до інших людей та до соціальних проблем⁶⁸.

Таким чином, кериґма надає християнам моральний підтекст для роботи над соціальною справедливістю, боротьби з бідністю та захисту прав людини, і це стає важливою частиною їхнього свідчення про віру.

Визнання того, що Святий Дух діє в кожному і в кожній людській ситуації, підкреслює важливість Божої присутності у всьому світі й в усіх соціальних відносинах. Святий Дух є духом істини та любові, і Він надає людям сприятливий вплив для вирішення складних ситуацій і покращення соціальних умов. Святий Дух наділяє вірян інтуїцією і мудрістю для відповіді на суспільні виклики та проблеми. Він допомагає відкривати та здійснювати нові шляхи до справедливості, миру та гідності для кожної людини. Це – внутрішнє, а водночас і зовнішнє сприяння трансформації соціальних структур на краще. Цей підхід дозволяє християнам розглядати кожен соціальну ситуацію як можливість для виявлення Божої присутності й співпраці з Богом у будівництві справедливого та доброго суспільства. Він підкреслює, що релігія і віра відіграють активну роль у формуванні соціальних цінностей та вирішенні глобальних проблем⁶⁹.

Євангелізація, яка співпрацює з дією Святого Духа, що визволяє, покликана допомогти людям зрозуміти та прийняти Божу любов і милосердя. Таїнство Пресвятої Трійці нагадує нам, що ми створені на образ і подобу Бога, а отже, ми призначені для спільноти з Богом і один з одним. Євангелізація в цьому контексті розглядається як співпраця людей з Богом у розвитку та вдосконаленні

⁶⁸ Papst Franziskus, *Die Freude des Evangeliums*, 218-219.

⁶⁹ Papst Franziskus, *Die Freude des Evangeliums*, 211-213.

людського суспільства. Вона надає нам можливість розуміти, що Бог бажає нашого добра і має для нас плани благодаті та спасіння⁷⁰.

Такий підхід до євангелізації підкреслює важливість співпраці з Богом у будівництві кращого світу, де люди розуміють, що їхні власні дії та вчинки можуть сприяти просвітленню і покращенню суспільства. Це також підкреслює глибоку віру в Божу благодать та важливість віри в Божу добрість і милосердя в нашому житті⁷¹.

⁷⁰ Papst Franziskus, *Die Freude des Evangeliums*, 213-214.

⁷¹ Papst Franziskus. *Die Freude des Evangeliums*, 213-214.

РОЗДІЛ 2.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА, ЯКІСТЬ ЖИТТЯ ТА ВПЛИВ ПСИХОЛОГІЧНОГО Й РЕЛІГІЙНОГО СТАНУ НА БІЖЕНЦІВ З УКРАЇНИ В НІМЕЧЧИНІ

У другому розділі дослідження дослідимо стан забезпечення базового рівня життя біженців, їх соціальний статус, коло спілкування, інтеграцію в суспільство та участь у місцевих спільнотах. Після аналізу цих аспектів ми розглянемо травматичний досвід, зумовлений війною в Україні, та його вплив на рівень стресу та емоційний стан у новому оточенні. Також розглянемо питання того, як вони ідентифікуються з певною конфесією, а також їхня релігійна освіченість та практика християнського життя.

За останні роки Україна стикнулася зі складною політичною та військовою ситуацією, що призвела до зростання числа біженців, які шукають притулку в інших країнах. Однією з найпопулярніших країн призначення для українських біженців стала Німеччина. У цьому розділі ми розглянемо загальну характеристику та якість життя українських біженців у Німеччині.

Причини міграції: Багато українців були змушені залишити свої рідні землі через війну в Україні та економічну нестабільність у країні. Інші шукали притулок через переслідування або загрози їх особистій безпеці та життю власних дітей.

На цей момент, за даними Центрального реєстру іноземців (AZR), в Німеччині перебуває 1 099 905 біженців з України (станом на 30 вересня 2023 року). Ця кількість включає як осіб, які повністю, так і тимчасово зареєстровані. За даними на 15 вересня 2023 року, близько 270 000 осіб, які втекли до Німеччини між початком війни та серединою серпня 2023 року, вже виїхали з країни. Їхні долі можуть бути різними - вони могли переселитися в іншу країну або повернутися до України⁷².

⁷² Mediendienst Integration. *Flüchtlinge aus der Ukraine in Deutschland* // mediendienst-integration.de (12.10.2023).

Апостольський екзарх для українців візантійського обряду у Німеччині та Скандинавії, владика Богдан Дзюрах, виділив важливі аспекти допомоги біженцям з України. Він наголосив на необхідності надання підтримки українським біженцям на трьох рівнях: екзистенціальному, психологічному і соціальному. Ця підтримка охоплює забезпечення дахом над головою, оформленням документів, навчання мови, психологічним супроводом та іншими соціальними послугами⁷³.

2.1. Стан забезпечення базового рівня життя

Стан забезпечення базового рівня життя біженців з України в Німеччині є досить не поганим, але може залежати від конкретних обставин та регіону, де проживають біженці. З 1 червня 2022 року біженці з України мають право на соціальну підтримку згідно зі Соціальним кодексом, так само як всі інші визнані біженці. Це означає, що вони можуть отримувати грошову допомогу громадянського утримання або соціальну допомогу. Для цього вони повинні мати дозвіл на тимчасовий захист згідно з § 24 Закону про проживання (Aufenthalt) або тимчасовий дозвіл на проживання (Fiktionsbescheinigung) та постійно проживати в Німеччині. Крім того, їхня ідентичність повинна бути визначена - або шляхом збереження їх даних в Центральному реєстрі іноземців (AZR), або через процедуру визначення особи за допомогою біометричних даних⁷⁴.

Те, що біженці з України отримують підтримку згідно зі Соціальним кодексом, а не згідно з Законом про допомогу біженцям, має свої очевидні переваги. Це означає, що вони отримують більшу щомісячну грошову допомогу, а також додаткові виплати для одиноких батьків та вагітних жінок. Крім того, вони отримують медичну страхову карту і, таким чином, мають право на лікування при захворюванні, послуги для вагітних та матерів, а також

⁷³ Синод єпископів УГКЦ. *Владика Богдан Дзюрах представив ситуацію із українськими біженцями* // ukrainische-kirche.eu (5.09.2023).

⁷⁴ Mediendienst Integration. *Flüchtlinge aus der Ukraine in Deutschland* // mediendienst-integration.de (12.10.2023).

профілактичні обстеження. Вони також отримують доступ до послуг агентства зайнятості для пошуку роботи та консультування⁷⁵.

Зупинимося ретельніше на огляді найважливіших аспектів стану забезпечення базових потреб біженців.

Житло: біженцям надається житло в спеціальних приймальних центрах або апартаментах, наданих урядом. Умови проживання в цих місцях зазвичай відповідають стандартам житла у Німеччині, і біженці мають доступ до основних комунікаційних послуг.

Фінансова підтримка: утікачі отримують фінансову допомогу від німецького уряду. Ця допомога призначена для покриття базових потреб, таких як їжа, одяг, гігієнічні засоби та інші необхідні витрати.

Освіта: Діти приїжджих з України громадян мають доступ до системи освіти в Німеччині, і їм надається можливість навчатися у місцевих школах. Це допомагає інтегруватися у суспільство та здобувати освіту.

Медична допомога: важливим аспектом є право на медичну допомогу в Німеччині для біженців. Вони можуть отримувати якісне медичне обслуговування у лікарнях та поліклініках, що забезпечує їм медичне страхування.

Доступ до інформації: уряд та організації, що займаються підтримкою біженців, надають їм доступ до інформації про їхні права та можливості. Це допомагає біженцям зорієнтуватися у новому середовищі.

Життя в безпеці: українські біженці знаходяться в безпеці від конфлікту та переслідування, що дозволяє їм відчувати себе захищеними та забезпеченими⁷⁶.

Загалом, німецька система підтримки біженців розрахована на забезпечення базового рівня життя та безпеки. Проте важливо зазначити, що стан забезпечення може відрізнятися в залежності від кожної конкретної ситуації та регіону, і деякі біженці можуть натрапляти на труднощі у власних життєвих умовах.

⁷⁵ Mediendienst Integration. *Flüchtlinge aus der Ukraine in Deutschland* // mediendienst-integration.de (12.10.2023).

⁷⁶ BMAS. *Fragen und Antworten für Geflüchtete aus der Ukraine* // www.bmas.de (12.10.2023).

Солідарність і людяність завжди були важливою частиною українсько-німецьких відносин. Не тільки німецькі державні установи та організації підтримують і допомагають біженцям з України, але також Німецька католицька церква вже протягом багатьох років відзначалася своєю великодушною підтримкою для усіх християн в Україні. Ця підтримка охоплює допоміжні організації, такі як "Kirche in Not" і "Renovabis", а також різноманітні гуманітарні ініціативи, які тривають між діоцезами в Німеччині та Україні десятиліттями⁷⁷.

Впродовж останніх двох років, з початком цієї війни, ця солідарність стала ще сильнішою. В момент, коли Україна відчула перші вибухи бомб, в Німеччині також відгукнулася велика хвиля підтримки та співчуття. Німецька католицька церква та німецький народ відкрили не лише кордони, але й свої власні серця та двері своїх будинків для українських біженців. Вони приймали їх з великою доброзичливістю та любов'ю. Зараз велика кількість пожертв використовується для безлічі проєктів, і ця допомога триває. Ця надзвичайна солідарність є проявом істинної любові. Німецька католицька церква і німецький народ показали, що любов може перетворити життя і принести надію. Спільно ми продовжуватимемо допомагати українським біженцям і спільно будемо майбутнє на основі любові та солідарності⁷⁸.

Звісно, життя біженців в Німеччині не завжди буває легким, і вони можуть зіткнутися з різними викликами. Але загалом, Німеччина надає велику кількість можливостей для покращення якості життя українських біженців і допомагає їм знайти новий дім, де вони можуть жити в мирі і безпеці.

2.2. Соціальний стан

Німецькі установи ретельно досліджують ситуацію що склалася у зв'язку з повномасштабним нападом російського агресора на територію України та, пов'язану з військовими діями, масову еміграцію українських біженців.

⁷⁷ Schröer J. *Ukrainischer Bischof nennt Kyrills Verhalten eine Tragödie* // www.domradio.de (27.09.2023).

⁷⁸ Там само.

Зокрема, дослідження, проведені інститутом дослідження ринку праці та професійного навчання (IAB), федеральним інститутом населення (BiB), дослідницьким центром державного агентства з питань міграції та біженців (BAMF-FZ) та соціально-економічною панеллю (SOEP) німецького інституту економічних досліджень (DIW Berlin), надають цінну інформацію про життя українських біженців в Німеччині, яку ми розглянемо нижче.

2.2.1. Коло спілкування

Соціальний стан біженців з України в Німеччині включає багато аспектів, одним з яких є коло спілкування. Коло спілкування визначається рівнем соціальних відносин та інтеграцій, які біженці можуть встановити у новому середовищі. За результатами студії видно, що значна кількість українських біженців вже має активні контакти з німецьким населенням, що сприяє їхньому соціальному спілкуванню в новій країні. Наприклад, 76% біженців відчувають себе «повністю» або «в основному» бажаними в Німеччині, а більшість з них підтримує регулярний контакт з німецькими громадянами чи німцями, що свідчить про позитивні зусилля українських біженців у встановленні взаємовідносин з місцевим населенням⁷⁹.

Спілкування відіграє важливу роль у соціальному стані біженців з України в Німеччині, впливаючи на їхню якість життя в новій країні. Ця взаємодія відбувається на кількох рівнях і формує їхню соціальну адаптацію.

Багато біженців вступають у контакт з іншими біженцями, які переживають подібні труднощі та долають виклики інтеграції. Це може створювати спільноти та підтримку між біженцями.

Взаємодія з місцевими жителями є важливою частиною соціального стану. Вони можуть бути сусідами, колегами на роботі або друзями, і ця взаємодія сприяє інтеграції та сприйняттю біженців у новому середовищі.

⁷⁹ BAMF. *Ukrainische Geflüchtete bringen gute Voraussetzungen für die Teilhabe in Deutschland mit* // www.bamf.de (14.10.2023).

Підтримка від громадських організацій є також ключовою. Багато громадських організацій в Німеччині працюють з біженцями, надаючи їм підтримку, адаптаційні програми та можливості для спілкування. Це сприяє розвитку соціальних відносин та адаптації.

Культурна адаптація, включаючи навчання німецької мови та ознайомлення з місцевою культурою, є ключовою складовою соціального стану біженців і впливає на їхню здатність встановлювати соціальні зв'язки.

Взаємодія з іншими біженцями та місцевими жителями, підтримка від громадських організацій та процес культурної адаптації разом формують соціальний стан біженців та впливають на якість їхнього життя в новій країні.

Загалом, коло спілкування для біженців є важливим аспектом їхнього соціального стану, оскільки воно впливає на їхню інтеграцію та якість життя в новому оточенні. Підтримка та можливості для соціального спілкування можуть допомогти біженцям знайти підтримку та стати частиною місцевої спільноти.

2.2.2. Інтеграція в суспільстві

Інтеграція в суспільство є ключовим аспектом соціального стану біженців з України в Німеччині. Інтеграція передбачає не лише спілкування з місцевими жителями, але й активну участь у різних аспектах життя цільової країни. Дослідження вказує, що багато українських біженців активно інтегруються в німецьке суспільство, вивчають німецьку мову та знаходять роботу. Зокрема, 17% з них вже мають роботу, а половина українських біженців відвідують курси німецької мови. Це свідчить про їхню активну участь у процесі інтеграції та здатність знаходити роботу в німецькому суспільстві⁸⁰.

Інтеграція біженців з України в Німеччині включає декілька важливих аспектів. Один із них - мовна інтеграція, яка передбачає навчання німецької мови для забезпечення зручного спілкування з місцевими жителями та полегшення пошуку роботи та житла. Попит на курси німецької мови та інтеграції для людей

⁸⁰ BAMF. *Ukrainische Geflüchtete* // www.bamf.de (14.10.2023).

з України лишається високим. Проте через недостатню кількість вчителів, багато із зацікавлених чекають довго на свої курси⁸¹. Освіта є ще однією важливою складовою інтеграції, де діти біженців мають право на навчання у німецьких школах, а дорослі можуть вступити до університетів або проходити професійну підготовку.

Працевлаштування грає важливу роль у соціальній інтеграції. Біженці мають можливість знайти роботу в різних сферах, що сприяє покращенню їх фінансового стану та самостійності.

Участь у громадському житті, беручи участь у громадських організаціях та культурних подіях, допомагає біженцям відчувати себе частиною суспільства. Громадські та неприбуткові організації, а також урядові агентства, надають підтримку та консультації з питань інтеграції, включаючи правову допомогу, консультації щодо житла та працевлаштування.

Культурна інтеграція, яка передбачає вивчення німецької мови та ознайомлення з місцевою культурою, також грає важливу роль у процесі інтеграції біженців у німецьке суспільство.

Всі ці аспекти сприяють покращенню якості життя біженців та їхній успішній адаптації до нового середовища.

Як приклад можна навести проєкт добродійної організації «Caritas» для допомоги та інтеграції біженців з України в Німеччині. Основна мета проєкту полягала в створенні стійкої соціальної мережі зі співробітників-волонтерів, які є місцевими мешканцями та українцями. Ця мережа призначена для надання підтримки новоприбулим біженцям з України та одночасно розвантаження чинних місцевих консультаційних та підтримувальних структур. Ці заходи врешті-решт допомагають полегшити інтеграцію українських біженців у суспільство⁸².

⁸¹ Beham S. *Drangeblieben* // www.br.de (27.01.2023).

⁸² UNO. *Ukrainische Flüchtlinge in Deutschland: Informationen & Fakte* // www.uno-fluechtlingshilfe.de (12.10.2023).

Інтеграція в суспільство - це процес, який може вимагати часу та зусиль, але вона допомагає біженцям з України стати активними та корисними членами німецького суспільства. Це також сприяє покращенню їхнього соціального стану та якості життя в новій країні.

2.2.3. Вхідження у локальні спільноти

Взаємодія і входження у локальні спільноти є важливою складовою соціального стану біженців з України в Німеччині. Це передбачає активне включення у життя та діяльність місцевих громад, а також розуміння та прийняття місцевих цінностей і традицій. Основною метою взаємодії та входження в локальні спільноти є побудова взаєморозуміння та відчуття приналежності. Це важлива частина процесу інтеграції, яка передбачає включення українських біженців в місцеві спільноти, де вони можуть знайти підтримку та співпрацювати з місцевими жителями. Також важливо надавати підтримку у вивченні німецької мови, пошуку роботи, охороні здоров'я та забезпеченні житлом для успішної інтеграції⁸³.

Входження біженців у локальні спільноти має декілька аспектів. Перший з них - це спільність житла, де біженці мають можливість вступати в контакт з іншими біженцями та місцевими жителями, що надають підтримку та допомогу в адаптації. Другий аспект полягає в участі біженців у громадських заходах та ініціативах, що сприяє розширенню соціальних контактів та дає можливість відчувати себе частиною місцевої спільноти.

Додатково, багато біженців стають добровольцями або активістами у громадських організаціях, що надає їм можливість долучитися до питань, які їх цікавлять, та внести свій внесок у розвиток місцевих спільнот. Участь у місцевому освітньому та культурному житті допомагає біженцям ознайомитися з місцевою культурою та розвивати власні інтереси.

⁸³ BAMF. *Ukrainische Geflüchtete* // www.bamf.de (14.10.2023).

Окрім того, спільні ініціативи та проєкти разом з місцевими жителями є важливою частиною входження у локальні спільноти, що сприяє взаєморозумінню та спільному розв'язанню питань. Спільноти українців у Німеччині, включаючи церковні та громадські організації, також грають важливу роль у соціальному стані та інтеграції біженців та іммігрантів з України.

Усім цим спільнотам прикметні певні риси на яких ми зупинимо нашу увагу.

Українські церковні спільноти. В Німеччині існують православні та греко-католицькі церкви, де українці можуть відвідувати Богослужіння та збиратися разом для релігійних свят. Ці церковні спільноти надають підтримку та допомогу біженцям в адаптації та релігійному житті. Як приклад можна назвати Українську греко-католицьку персональну парафію Покрови Пресвятої Богородиці й св. апостола Андрія Первозванного в Мюнхені, одну з найбільших і найдавніших українських парафій на території Німеччини.

Громадські організації. Українці в Німеччині також об'єднуються в різні громадські організації та об'єднання. Вони сприяють українським біженцям, допомагаючи їхній інтеграції та розвитку культурних заходів. Однією з таких організацій є Українсько-німецька спільнота півдня Нижньої Саксонії (Ukrainisch-Deutsche Gemeinschaft in Südniedersachsen), яка була створена у 2023 році в місті Гьотінген (Göttingen) для підтримки як біженців з України, так і українців на Батьківщині.

Культурні центри та об'єднання. В Німеччині також є українські культурні центри та об'єднання, які дбають про збереження української культури, мови та традицій. Це може бути важливим для біженців, які бажають зберегти свою культурну ідентичність. Одним з таких товариств з власною цікавою історією є Українське наукове товариство імені Тараса Шевченка в Баварії, яке вже з часів Другої світової війни популяризує твори українського генія на теренах Німеччини⁸⁴.

⁸⁴ Васильків О. *Українське наукове товариство змусили виїхати за кордон* // m.gazeta.ua (27.01.2023).

Українські медіа та видання. Медіа, газети, журнали та онлайн-ресурси українською мовою за кордоном, надають інформацію й новини українським громадянам та біженцям. Як приклад можна назвати церковну газету «Християнський голос», яку видає Апостольська Екзархія з 1949 року.

Всі ці спільноти та ініціативи сприяють інтеграції та підтримці біженців з України у Німеччині. Вони надають можливість більш повноцінно відчувати себе частиною української спільноти, зберігати свою культурну спадщину та отримувати підтримку в новому оточенні.

Загальна характеристика та якість життя біженців у Німеччині свідчить про присутню солідарність і підтримку, яку надають німецька церква, уряд та громадяни. Це допомагає людям інтегруватися в новий соціокультурний контекст та поліпшувати якість свого життя в Німеччині.

2.3. Травматичний досвід в рідній країні

Україна, яка розташована в Східній Європі, зазнала суцільної трагедії протягом останнього десятиріччя через серйозні політичні та соціальної турбуленції, які призвели до масового біженства з країни. Однак серед усіх факторів, які спричинили цю жахливу ситуацію, важко переоцінити страхіття та втрати, які відчувають українці через військовий конфлікт, ініційований російською агресією.

Військовий конфлікт на сході України, який спалахнув у 2014 році, несе в собі найстрашніші наслідки для країни. Території українських регіонів, таких як Донецьк та Луганськ, були окуповані терористами, підтримуваними російськими військами. Цей конфлікт призвів до тисяч жертв також серед цивільного населення, масових руйнувань та виникнення гуманітарної кризи. Повномасштабне вторгнення агресора 24 лютого 2022 року перетворило Україну на державу, яка стала свідком нестримного насильства, нескінченних обстрілів смертоносних ворожих ракет та боротьби за свою незалежність.

Українці стали свідками нищення своїх домівок та життя, тяжких втрат серед близьких та переслідувань. Вони були змушені шукати притулок в інших

частинах України або навіть за її межами, ризикуючи життям та залишаючи все, що було для них колись важливим.

Ця безпрецедентна трагедія відобразила страшну реальність, з якою стикаються українські громадяни внаслідок військового конфлікту та вторгнення агресора, і відзначила надзвичайно важкі переживання та боротьбу за власну свободу та безпеку. Ця ситуація призвела до глибоких фізичних та психологічних травм, підсилюючи жахи та втрати, які стали нещасною реальністю багатьох українців. У цьому контексті масова міграція стала єдиною можливістю для виживання та збереження гідності для тих, хто став жертвою цієї жорстокої війни.

Процес міграції несе в собі значні виклики для індивідів, які втратили своє рідне середовище, дому та рідних. За міграційними статистиками, більше мільйона людей з України стали біженцями внаслідок внутрішньої безпеки та економічних труднощів. Ця ситуація стала масштабним гуманітарним викликом і вимагає ретельного дослідження та розуміння наслідків цього процесу. Дослідження травматичного досвіду біженців з України може розкрити складність їхньої ситуації та допомогти в розвитку програм та ресурсів для підтримки цієї уразливої групи людей.

Вторгнення росії на територію України спричинило одну з наймасштабніших криз переміщення людей у світі. За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), станом на 22 листопада вже понад 7,86 мільйона українців були змушені покинути свої домівки. З цієї загальної кількості, 4,75 мільйона отримали офіційний статус біженця. Слід наголосити, що друга за обсягом кількість біженців з України прибула до Німеччини. На цей час вже понад 1,021 мільйон українців отримали притулок в Німеччині, що робить її однією із найбільших країн, які приймають біженців у Європі. Ця масштабна міграція створила значний соціальний і економічний виклик для Німеччини, але також свідчить про великий

гуманітарний внесок, який ця країна робить у підтримку та захист біженців під час цієї кризи переміщення народів⁸⁵.

Психологічний та релігійний стан цих біженців є ключовими аспектами, які впливають на їхню адаптацію та відновлення. Велика частина біженців може переживати травму внаслідок втрати дому, військових подій, втрати ближніх і рідних, розділення з родиною, а також соціальної ізоляції. Релігійні вірування також можуть відігравати важливу роль у їхньому способі переживання та відновлення. Тому вивчення психологічного та релігійного стану втікачів з України має велике значення для розробки ефективних програм підтримки та адаптації.

Також треба приділити нашу увагу такому феномену як колективна травма - це травма, яка виникає внаслідок трагічних подій, особливо актуально в контексті війни в Україні, яку розпочав московський агресор проти українського народу. Ця колективна травма охопила велику кількість громадян і триває до сьогодні, охоплюючи не лише безпосередніх учасників війни, але й тих, хто прямо не брав участі в бойових діях. Психологічні наслідки цієї колективної травми включають соціальну фрустрацію, збільшення рівня психологічних проблем, таких як депресія та соматичні захворювання. Тому важливо розуміти та досліджувати психологічні аспекти цієї колективної травматизації та шукати способи подолання її наслідків, особливо в контексті війни в Україні, яка триває вже роками⁸⁶.

Конвенція про статус біженців 1951 року відзначаючи своє 70-річчя нагадує нам про важливість захисту тих, які пережили травматичний досвід у своїй рідній країні. Ця Конвенція залишається фундаментом для забезпечення прав та гідності біженців, які були змушені покинути свою рідну землю через конфлікти, пригнічення та переслідування. Вона надає їм правовий статус та

⁸⁵ Лубець Г. *Найбільша з міграційних криз світу* // telegraf.com.ua (2.10.2023).

⁸⁶ Марковська М. *Стрес і психологічна травма* // nus.org.ua (2.10.2023).

захист, які допомагають їм відновити життя після травматичного досвіду вдома⁸⁷.

2.4. Стрес та емоційний стан в новому середовищі

Для кращого розуміння стресових факторів та емоційного стану біженців з України в цій складній ситуації звернемо нашу увагу на ключові аспекти, як культурний та мовний стрес, соціальна ізоляція, страхи та травми, адаптація до нового оточення, психологічна підтримка та релігійні практики. Ці аспекти взаємодіють і створюють унікальний контекст для розуміння психологічного стану біженців під час їхнього перебування в Німеччині. Основна мета цього дослідження - вивчити ці аспекти та їх вплив на психологічний стан біженців та можливі шляхи покращення їхнього добробуту.

- Культурний та мовний стрес, які виникають при переселенні в нову країну, таку як Німеччина, і можуть викликати стресові ситуації через культурні різниці та необхідність вивчення нової мови, що може справляти вплив на емоційний стан біженців.
- Соціальна ізоляція, яка може призвести до почуття соціальної відокремленості та недостатньої підтримки у новому оточенні й сприяти стресу та емоційному невдоволенню.
- Страхи та травми, які переживають біженці, пов'язані з військовим конфліктом в Україні, і які можуть поглибити їхні емоційні проблеми та викликати стрес.
- Адаптація до нового оточення, процес якої може бути надзвичайно складним і сприяти емоційному напруженню.
- Психологічна підтримка та релігійні практики, які можуть грати важливу роль у подоланні стресу та поліпшенні емоційного стану біженців під час їхнього перебування в Німеччині.

⁸⁷ UNHCR. *Конвенція про статус біженців 1951 року* // www.unhcr.org (25.08.2023).

Умови екстремальних труднощів та стресу, які переживають біженці під час міграції, можуть бути подолані завдяки різним ресурсам і стратегіям адаптації. До таких ресурсів та стратегій належать соціальна підтримка, акультурація, освіта, релігія, уникнення потенційно стресових або травматичних ситуацій чи подій, що можуть негативно позначитися на їхньому психологічному стані та надія. Зокрема, соціальна підтримка, духовні практики, освіта та активна участь у новому суспільстві можуть сприяти психологічному добробуту біженців. Важливими факторами є також здатність до стійкості та підтримка з боку оточення. З метою зменшення травматичного впливу міграції та війни, необхідно надавати психологічну допомогу, сприяти взаємодії та підтримці біженців через якісні комунікаційні засоби та підтримувати їхні зв'язки з близькими⁸⁸.

Зрозуміло, що це лише узагальнені принципи, і важливо враховувати індивідуальні потреби й ресурси кожного біженця при наданні психологічної підтримки та адаптації до нового середовища.

Для подолання колективної травми, особливо в контексті травматичних подій, пов'язаних з війною, можна вживати також різні підходи та стратегії.

- Створення героїчного епосу, яке включає розповіді, фільми, вистави та пісні, що вшановують героїчні події та пам'ять про подвиги людей, допомагає висловити вдячність та відзначити мужність і відвагу. Ці матеріали створюють змогу виразити почуття та відзначити подвиги жертвних громадян.
- Пісні-плачі, які є важливою традицією, допомагають виразити біль та зцілити емоції. Це форма катарсису, яка дозволяє відсумувати та виспіватися.
- Гумор, включаючи анекдоти та карикатури, може бути засобом вираження емоцій і видалення стресу. Гумор допомагає розслабити напругу та подивитися на події з іншого кута зору.

⁸⁸ Zavorodnia O. – Kraieva O. *Психологічний стан біженців та чинники їх самовідновлення* // www.researchgate.net (21.04.2023).

- Відзначення роковин, днів пам'яті та поминання є важливими для вшанування пам'яті про події та спільного відчуття підтримки в громаді.
- Створення пам'ятників та меморіалів може стати символами пам'яті та важливими точками в місцевих громадах.
- Написання музичних творів на тему колективної травми допомагає подолати біль та знайти внутрішню гармонію.
- Канонізація історичних постатей допомагає вшанувати тих, які відзначилися важливими діями під час травматичних подій та надихає інших.

Політичні та громадські заходи, спрямовані на здійснення справедливості та притягнення винних до відповідальності, можуть відновити віру у справедливість та допомогти відновити суспільний порядок⁸⁹.

Цей розділ допомагає розуміти та аналізувати складності, з якими стикаються біженці в новому середовищі, та надає інформацію щодо можливих шляхів покращення їхнього психологічного стану. Важливо надавати підтримку та ресурси для покращення добробуту цієї вразливої групи населення в процесі адаптації та інтеграції в новому середовищі.

2.5. Приналежність до конфесії

В Україні релігійний пейзаж завжди був важливою складовою культурної й суспільної ідентичності, відображаючи різноманіття віросповідань та конфесійних громад на цій землі. Розглядаючи цю різноманітність, можна звернути увагу на різницю у структурі та ставленні до приналежності до релігійних громад серед греко-католиків та православних вірян. Наступний крок – дослідження статистики стосовно біженців з України, їх походження та релігійних переконань, що становить важливий аспект їхньої інтеграції в іншій країні. Завершальний етап полягатиме в аналізі впливу цієї міграції на визначення конфесійного ландшафту, ролі релігії в житті біженців та їхньої нової

⁸⁹ Марковська М. *Стрес і психологічна травма* // nus.org.ua (21.04.2023).

спільноти. Вивчаючи конфесійну приналежність біженців з України ми аналізуємо на сам перед уцерковленість біженців та вплив релігії на їхню психологічну стійкість та добробут.

Важливим аспектом релігійного пейзажу в Україні є різниця у структурі та ставленні до приналежності до релігійних громад серед греко-католиків і православних вірян. Православне та греко-католицьке віросповідання, яке домінує на західних теренах, є двома найбільш поширеними конфесіями в Україні. Згідно з даними опитувань, близько 68% греко-католиків належать до конкретних громад, тоді як у православних ця цифра значно менша: трохи більше третини в УПЦ МП (36,1%) та чверть в ПЦУ (25,8%). Це свідчить про те, що серед греко-католиків існує більша прихильність до активної участі в релігійних обрядах і заходах громад водночас у православних громадах існують «абстрактні віряни», які можуть не належати до конкретних громад⁹⁰.

Аналізуючи приналежність українців до релігійних конфесій, важливо врахувати вікові та гендерні категорії, оскільки ці аспекти також відіграють важливу роль в релігійному пейзажі України. При аналізі вікових категорій серед релігійних громад видно, що молодші віряни переважно схильні до належності до Православної Церкви України та Греко-католицької Церкви. Серед них наближений гендерний баланс і вища нахилена до загальнонаціональної ідентичності. Натомість серед вірян УПЦ МП відзначається домінування групи вірян віком 60+. При цьому приблизно 40% цих вірян складають жінки, тоді як чоловіки становлять лише 1/3⁹¹.

Отже, після подій, пов'язаних з агресією Росії, довіра українських вірян до РПЦ Московського патріархату суттєво падла, і це сприяло підвищенню рівня підтримки та довіри до Православної Церкви України. Цей процес є важливим аспектом формування релігійної ідентичності та вираження національних поглядів серед українських громадян.

⁹⁰ Горевой Д. *Релігійний портрет України* // lb.ua (21.04.2023).

⁹¹ Там само.

За результатами проведеного опитування, виявлено, що 74% українців, які переселилися за кордон під час війни, перебувають у вигнанні разом зі своїми дітьми, в той час, як 4% втекли зі своїми онуками. Також 23% біженців перебувають у новому середовищі разом зі своїми чоловіками або дружинами, а 17% зі своїми батьками або батьками свого партнера. Деякі також виїхали з іншими родичами (9%) або друзями та знайомими (4%). Щодо того, де ці біженці мешкали до війни, 90% з них проживали у містах, а лише 10% у селах. За походженням, більшість біженців (45%) прибули із центральних областей України, зокрема з Києва та Київської області, що становить 23% усіх опитаних. Додатково, 31% біженців прибули зі східних областей, 16% із південних областей та 8% із західних областей⁹².

Підсумовуючи наш огляд можна ствердити, що більшість українських біженців, які виїхали до Німеччини, походять з центральних і східних областей України. Це відображається у їхньому релігійному профілі, оскільки ці регіони мають значну кількість православних вірян. Багато з цих біженців проживали у містах, що також підсилює їхню схильність до православ'я, яке зазвичай є менш асоційованим з конкретними релігійними громадами порівняно з греко-католицькою Церквою.

Це може свідчити про те, що багато православних вірян, які виїхали до Німеччини, можуть бути менше прив'язані до конкретних релігійних громад та більше схильні до абстрактної віри. В той час як греко-католики, які, як зазначено в аналізі, частіше належать до конкретних громад, можуть бути більш прив'язані до своєї релігійної спільноти.

Цей висновок підкреслює важливість аналізу релігійних та регіональних аспектів міграції, оскільки вони впливають на інтеграцію біженців у нове суспільство та можуть мати вплив на релігійний пейзаж у країні що приймає.

Зазначений аналіз може також вказувати на зв'язок між релігією та національною ідентичністю українських біженців. Оскільки більшість біженців

⁹² ТСН. *З яких областей до Європи найбільше виїхало українців* // tsn.ua (21.09.2023).

з центральних і східних регіонів, де православ'я домінує, не належить до конкретних громад, це може свідчити про їхню меншу прихильність до інституційної ролі Церкви в формуванні їхньої національної ідентичності.

З іншого боку, греко-католики, які частіше належать до конкретних громад, можуть відчувати більшу приналежність до Церкви та більше ідентифікувати її зі своєю національною ідентичністю. Це може бути важливим аспектом формування їхньої ідентичності в умовах міграції та нового культурного середовища.

Отже, релігія і конфесійна приналежність можуть бути важливими факторами у визначенні національної ідентичності українських біженців, і їхні релігійні переконання можуть впливати на спосіб, яким вони сприймають себе в новому контексті іншої країни.

2.6. Уцерковленість, релігійна обізнаність та практикування християнського життя

Вірність релігійним переконанням і практикування релігійних обрядів завжди були важливою частиною життя багатьох людей. Ця релігійна ідентичність має вплив на те, як ми сприймаємо світ і взаємодіємо з ним. У контексті біженців з України, питання уцерковленості, релігійної обізнаності та практикування християнського життя стають особливо актуальними.

У цій частині ми зосередимося на дослідженні, яке розглядає, як українські біженці, які змушені були залишити свою рідну землю через конфлікт та війну, зберігають та виражають свою релігійну ідентичність в нових умовах. Бувши однією з ключових частин культурного спадку, релігія стає важливим аспектом, що впливає на життя біженців та їхню інтеграцію в нове суспільство.

В Україні спостерігається різна активність у практикуванні християнського життя серед різних конфесій і груп населення. Приблизно половина українців регулярно відвідує Богослужіння, і ця цифра залишається майже незмінною з 2000 року. Серед конфесій видно певні різниці в активності. У Греко-католицької Церкви (УГКЦ) практикування християнського життя

найбільш активне, де практично 93,3% вірян регулярно відвідують Богослужіння. Усього близько 15,6% українців відвідують церкву щотижня або навіть частіше. Ще 18% роблять це раз на місяць, а 34,6% – лише при великих святах. За загальними тенденціями, на заході України та серед старших людей спостерігається активніше практикування християнського життя. За південними регіонами, серед молоді та в Православній Церкві України активність зазвичай нижча⁹³.

Загалом, ці статистичні дані вказують на різні рівні практикування християнського життя серед українців різних конфесій та груп населення, що може бути важливим аспектом для подальшого аналізу та розуміння релігійного стану біженців з України.

Релігійна ідентичність має глибокий вплив на життя багатьох людей, і в контексті біженців вона може стати важливою складовою їхнього досвіду. Наше дослідження допоможе краще зрозуміти, як українські біженці зберігають своє віросповідання та як це впливає на їхнє адаптування до нового життя.

З аналізу наведених статистичних даних видно, що більшість біженців, які прибули до Німеччини, походять зі східної та центральної України. Це свідчить про наявність значної кількості православних серед них, які, зазвичай, не мають вираженої приналежності до конкретних церковних громад. Вони можуть бути менш активними й обізнаними у літургійному житті та не обов'язково пов'язують своє віросповідання з певною церквою чи національною ідентичністю.

Але варто зауважити, що в Німеччині існує екзархат Української Греко-Католицької Церкви з давніми традиціями. Саме ці греко-католицькі парафії стали важливими осередками підтримки та допомоги українським біженцям. Вони взяли на себе важливу місію надання духовної, соціальної та культурної підтримки своїм землякам в чужій країні. Такі громади сприяють інтеграції та підтримці українських біженців в Німеччині, створюючи сприятливе середовище для збереження і розвитку української культури та віри в новому оточенні.

⁹³ Горсвой Д. *Релігійний портрет України* // lb.ua (21.04.2023).

Владика Богдан, чинний архиєрей Екзархату, наголосив, що ми покликані бути поруч з нашими людьми. У відповідь на цей заклик, греко-католицькі парафії в Німеччині відіграли важливу роль у прийманні та підтримці українських біженців. Вже в перший момент їхнього прибуття, осередки парафій стали справжніми «кризовими центрами», які забезпечили безпечний притулок і допомогу для тих, хто втік від війни та переслідувань. Владика також підкреслив важливість душпастирського супроводу для біженців з України. Це охоплює створення спільноти вірян, інклюзивне душпастирство, парафіяльне душпастирство, терапевтичний вимір душпастирства, місійне душпастирство та співпрацю з місцевими католицькими й православними спільнотами⁹⁴.

Саме ці парафії, допомагаючи біженцям подолати всі труднощі, не лише надали їм практичну допомогу, але й відкрили їм очі на практичне християнство. Це спонукає багатьох біженців активно брати участь у житті громади, пізнавати релігійні основи спільного Візантійського обряду та його красу. Крім того, вони почали усвідомлювати свою приналежність до греко-католицької церкви та її важливу роль у житті українського народу та його традиціях, пов'язаних із літургійним життям. Через сприйняття цієї любові та підтримки, багато православних християн розкрили для себе красу та цінність УГКЦ.

Ще одна важлива подія, яка зближує православних і греко-католиків, - це перехід обох церков, Православної Церкви України та Української Греко-Католицької Церкви, на Новоюліанський календар у 2023 році. Цей перехід об'єднав вірян обох конфесій і сприяє спільному святкуванню релігійних свят, сприяючи їх інтеграції в іноземному середовищі та збереженню традицій і обрядів.

З початком агресії московитів на Україну у 2014 році розпочався спільний процес православних і греко-католицьких вірян, які виявили бажання перейти на Новоюліанський календар. Поступово ця ініціатива набувала все більшої популярності, і після повномасштабного вторгнення агресора 2022 року бажання

⁹⁴ Синод єпископів УГКЦ. Владика Богдан Дзюрахов представив ситуацію з українськими біженцями // ukrainische-kirche.eu (10.09.2023).

вірян перейти на новий календар стало настільки загальним, що у 2024 році Православна Церква України та Українська Греко-Католицька Церква перейшли на Новоюліанський календар. Цей перехід дозволяє українським християнам святкувати нерухомі свята разом із рештою світу, зберігаючи зв'язок зі своїми церквами та спільно відзначати ці релігійні свята, сприяючи легшій адаптації біженців до нового оточення⁹⁵.

Так, перехід УГКЦ і Православної Церкви України на Новоюліанський календар може полегшити та прискорити перехід вірних на новий календар. Це створює можливість для українців в Німеччині святкувати релігійні свята відповідно до своїх традицій та обрядів, які їм близькі, з одночасною можливістю адаптуватися до місцевих обрядів та календарів. Цей процес сприяє легшій інтеграції українських біженців в нове оточення та збереженню важливих релігійних та культурних зв'язків.

Владика Богдан у своєму звертанні до українських вірян зазначає, що вони покликані підтримати наших краян, які, внаслідок російської агресії в Україну, були вимушені залишити свої оселі та подолати страх і невпевненість в новому місці проживання. Серед цих внутрішніх переселенців і тих, хто знайшов притулок за кордоном, знайдуться численні випадки, коли їх приймали з відкритими обіймами та гостинністю. Очевидним, що велика кількість людей в Україні й за її межами виявили щирість і відкритість в допомозі землякам. Вони поділилися не лише своєю хатою, але й своїм життям, щоденними клопотами та переживаннями⁹⁶.

Подібні історії сотні тисяч разів підкреслюють важливість любові, довго терпеливості, здатності прощати та змилосердитися. У прийнятті мігрантів, біженців та чужинців справа саме у наданні їм можливості відчутти та досвідчити любов, яка дарує надію, відновлює та рятує.

⁹⁵ Durkot J. *Aber es ist noch lange nicht vorbei* // www.welt.de (20.05.23).

⁹⁶ Дзюрах Б. *На зустріч Воскресінню* // ukrainische-kirche.eu (20.05.2023).

«Усе, що ви зробили одному з моїх братів найменших — ви мені зробили»
(Мт 25,40)⁹⁷.

⁹⁷ Дзюрах Б. *На зустріч Воскресінню* // ukrainische-kirche.eu (20.05.2023).

РОЗДІЛ 3.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОГОЛОШЕННЯ КЕРИГМИ БІЖЕНЦЯМ З УКРАЇНИ

У цьому розділі ми розпочнемо зі стислої історії становлення УГКЦ на території Німеччини, а далі перейдемо до аналізу парафій УГКЦ в Німеччині, де окрему увагу приділимо їхньому розташуванню та кількості, а також розглянемо діяльність священників у цих спільнотах. Після цього продовжимо наше дослідження, оцінюючи сучасний стан проголошення керигми, та завершимо аналізом щодо майбутнього суспільного і релігійного розвитку українських біженців.

Українська еміграція до Німеччини розпочалася на початку ХХ століття. Під час жорстокої колективізації в СРСР (1930-33), багато українців стали жертвами голоду, і деякі з них втекли до інших країн. Близько 50 тис. українців, включаючи біженців і студентів, оселилися на Сльонзьких частинах, в Бремені, Гамбурзі та Райнлянді. Вони прибули в наслідок дискримінаційної національної політики Польської Республіки та стали частиною української спільноти в Німеччині. У цей час, українські студенти-богослови прибували до Мюнхену, щоб навчатися у колегії Св. Андрія, заснованій кардиналом М. Фаульгабером, що сприяло розвитку Української греко-католицької спільноти в Німеччині. Під час Другої світової війни кількість українців у Німеччині зростає до двох мільйонів, більшість з них були біженцями від більшовицько-московської системи. У 1945 році в Берліні проживало близько 5000 українців.

Душпастирське служіння для українців-католиків в Німеччині має глибокі коріння, починаючи з 1927 року, коли був створений душпастирський деканат у Берліні за ініціативи слуги Божого Андрія Шептицького. У цей час діяв о. д-р Петро Вергун, проголошений блаженним у 2001 році. Пізніше, у 1940 році, о. Петра Вергуна призначено Апостольським візитатором для українців-католиків в Німеччині. Після Другої світової війни, українська спільнота в Німеччині

зазнала випробувань, але відбудовувала свою присутність та духовну єдність. На сьогодні, більш ніж 60 тисяч українців-католиків проживають в Німеччині⁹⁸.

3.1. Аналіз парафій УГКЦ в Німеччині

Масове перебування українських вихідців у Німеччині під час Другої світової війни стало важливим стимулом для діяльності о. д-ра Вергуна, який призначив душпастирів для більших скупчень українських робітників. Святіший Папа Пій ХХІІ у 1940 році іменував о. прелата Петра Вергуна Апостольським Візитатором та Адміністратором для українців-католиків у Німеччині. У 1943 році територію Німеччини було розділено на п'ять протопресвітератів, організованих о. Вергуном, які ділились на 15 деканатів зі 117-ма душпастирствами та 173-ма священниками, обслуговуючи понад 69 000 вірних. Отець Микола Вояковський, заступник о. Вергуна, взяв під свою юрисдикцію Апостольську Нунціятуру, що була переміщена в Мюнхен, та продовжив служіння в умовах післявоєнної Німеччини⁹⁹.

Весною 1945 року більшовики арештували отця Петра Вергуна в Берліні. Після окупації Берліна він став жертвою терору, його арештували й вивезли в глибину Радянського Союзу. Провівши 10 років у таборі примусової праці в Сибіру, він помер від тяжких умов. Його тіло поховали в Ангорському поселенні. У 2004 році частину його мощей привезли до Мюнхена. Отець Петро Вергун був проголошений блаженним у 2001 році¹⁰⁰.

У 1948 році Апостольський Візитатор для українців-католиків у Західній Європі, Кир Іван Бучко, взяв під свою юрисдикцію духовенство та вірних, що перебували в Німеччині. Під керівництвом о. Вояковського та, пізніше, о. Петра Голинського створено 15 деканатів, 3 протопресвітерати та 117 душпастирств, які обслуговували понад 69 000 вірних¹⁰¹.

⁹⁸ Апостольський Екзархат. *Історія Греко-Католицької Церкви в Німеччині* // ukrainische-kirche.eu (10.11.2023).

⁹⁹ УГКЦ у Німеччині. Персональна парафія Бл. Климентія з Унева. *Історія* // ugcc-frankfurt.de (10.11.2023).

¹⁰⁰ Апостольський Екзархат. *Блаженний Петро Вергун* // ukrainische-kirche.eu (10.11.2023).

¹⁰¹ Апостольський Екзархат. *Блаженний Петро Вергун* // ukrainische-kirche.eu (10.11.2023).

У квітні 2021 року відбулося введення на престіл (інтронізація) Апостольського Екзарха Української Греко-Католицької Церкви в Німеччині. Ця історична подія відбулася у катедральному храмі Покрову Пресвятої Богородиці у м. Мюнхені та була проведена Отцем і Главою УГКЦ Блаженнішим Святославом. Під час цього урочистого заходу новопоставлений екзарх, владика Богдан Дзюрах, висловив свою візію душпастирського служіння. У своєму виступі він підкреслив бажання зростання та відновлення у любові всієї Церкви на теренах Екзархату. Владика Богдан Дзюрах визначив основні принципи свого служіння як «Слухати-Молитися-Служити», подаючи їх як коротке та яскраве повідомлення для вірян¹⁰².

3.1.1. Територіальне розміщення парафій і їхня кількість

Душпастирське служіння для українців діє у майже 70 містах на всій території Німеччини, забезпечуючи духовну підтримку та культурний розвиток Української Греко-Католицької спільноти. У цьому завданні їм допомагає Німецька єпископська конференція, яка підтримує душпастирську роботу та надаючи фінансову підтримку для священників. Також важливу роль відіграє екуменічний контакт та співпраця з іншими візантійськими Церквами. Апостольський екзархат для українців-католиків в Німеччині створений у 1959 році та має за мету надавати духовну підтримку та опіку для українців у Німеччині та Скандинавії. Душпастирське служіння допомагає зберегти і розвивати українську культуру та традиції серед українців, які перебувають на поселеннях в цій країні¹⁰³.

Для більш ефективної праці в Екзархаті парафії об'єднані у деканати.

Деканати УГКЦ в Німеччині:

1. Північний деканат (Центр – Гамбург (Hamburg)):
 - Є одним з ключових центрів Екзархату.

¹⁰² Апостольський Екзархат. *Історія* // ukrainische-kirche.eu (10.11.2023).

¹⁰³ Апостольський Екзархат. *Історія Греко-Католицької Церкви в Німеччині* // ukrainische-kirche.eu (10.11.2023).

- Об'єднує різноманітні парафії та спільноти північних областей Німеччини.
 - Сприяє духовному зростанню та спільнотності вірян.
2. Центральний деканат (Центр – Кьольн (Köln)):
 - Забезпечує релігійне служіння в центральних регіонах Німеччини.
 - Активно діє на благо релігійної та культурної різноманітності у своєму регіоні.
 3. Південний деканат (Центр – Мюнхен (München)):
 - Є центральним організаційним пунктом для парафій та громад південних регіонів Німеччини.
 - Активно розвиває програми духовної підтримки та релігійної освіти.
 4. Скандинавський деканат(Центр – Стокгольм (Stockholm)):
 - Включає території скандинавських країн: Королівство Швеція, Королівство Норвегія, Королівство Данія, Фінська республіка, Республіка Ісландія. Даний деканат об'єднує північні країни, які не становлять об'єкту цього дослідження. Щодо перших трьох деканатів, які розміщені в Німеччині, то вони діють на територіях Архиепархії та Єпархій Римо-Католицької Церкви.

На сьогодні на території Німеччини діє 67 парафій, які об'єднують вірян. Громади виступають як центри духовної об'єднаності та активно взаємодіють для сприяння релігійному розвитку.

Екзархат під керівництвом владика Богдана Дзюраха продовжує нарощувати свою присутність, підтримуючи духовний та культурний розвиток української греко-католицької громади в Німеччині¹⁰⁴.

3.1.2. Священники і їх діяльність у спільнотах

Священники Екзархату УГКЦ в Німеччині – покликані бути *творцями духовної гармонії*.

¹⁰⁴ Апостольський Екзархат. *Деканати* // ukrainische-kirche.eu (10.11.2023).

Парохи – духовні пастирі екзархату УГКЦ в Німеччині – покликані не лише служити богослужіння, але й бути витокom невичерпної духовної наснаги та об'єднувальної сили для греко-католицьких спільнот. За кордоном, у незнайомих культурних та мовних обставинах, священники Екзархату розкривають неймовірні можливості у глибині віри, культурного обміну та взаємно підтримки у парафіях для українських біженців.

Тривале та наполегливе священниче служіння забезпечує стійкість та постійність в духовному житті Екзархату. Протопресвітери, чисельністю понад 40 священників, створюють дивовижний мозаїчний ландшафт духовної різноманітності, в якому кожен священник приносить унікальний внесок у розвиток Греко-Католицької спільноти.

Декілька з цих священників, за плечами яких – обслуговування до чотирьох парафій, стають витокom духовного зростання великої кількості вірян. Їхня здатність ефективно балансувати між різними обов'язками та громадами зумовлює велику жертовність та високий рівень священничої місіїності.

З 23 по 26 жовтня 2023 року у м. Кевелярі (Kevelaer) відбулися формаційні курси для душпастирів Апостольського Екзархату в Німеччині та Скандинавії. Тридцять сім священників активно працювали над планом парафіяльного душпастирства та вдосконалювали методи молитовного читання і проповідування Святого Письма. Апостольський Екзарх, владика Богдан, висвітлюючи потребу військових біженців від конфлікту в Україні, закликав священників відкривати свої парафіяльні спільноти для новоприбулих, надаючи їм допомогу та духовну підтримку. Такий підхід, за його словами, сприятиме творенню єдиної Церкви, що стане центром життя української громади¹⁰⁵.

Священники Екзархату активно спрямовані сприяти духовному, освітньому та культурному розвитку греко-католицьких спільнот. Своїми богослужіннями, катехизаами та культурними ініціативами парохи громад покликані стати каталізаторами об'єднання та взаєморозуміння серед вірян.

¹⁰⁵ Апостольський Екзархат. *На амвоні маємо проповідувати Христа* // ukrainische-kirche.eu (27.10.2023).

У руках отців зосереджена сила та відданість, що забезпечують стійкість та динамізм греко-католицької громади в Німеччині. Їхня місія – створювати духовний край, де віряни можуть знаходити втіху, підтримку та розуміння, незалежно від свого походження та культурних відмінностей.

3.2. Актуальний стан проголошення керигми

Щоб краще розкрити цю тему, ми проаналізуємо інтерв'ю кількох біженців, які поділяться з нами своїм досвідом перебування в Німеччині.

Галина і Геннадій Бенько з міста Северодонецьк Луганської області. З початком війни сім'я втекла в Німеччину, куди їх заохотили приїхати земляки, які живуть в Німеччині понад 30 років. У їхньому місті була тільки церква московського патріархату, і через це вони зовсім не ходили до церкви. В громаду УГКЦ в Німеччині вони потрапили через заохочення жінки, яка їм допомагала з оформленням документів в муніципальній службі. Після того, як сім'я потрапила в громаду, вони постійно відвідують богослужіння і беруть участь в різних ініціативах громади. «За цей рік я був більше в церкві, як за ціле моє життя», – ділиться пан Геннадій. Особливо родині подобається те, що богослужіння відправляються українською мовою, і є дуже демократичне ставлення до вірян. Ніхто не звертає увагу на те, чи то православні, чи то греко-католики приходять – всі разом моляться! Тут вони познайомились з українцями й знайшли друзів. Пані Галина бажає ще активніше долучатися до волонтерської діяльності при громаді, наприклад, опікуватися пораненими, які лежать тут в лікарнях¹⁰⁶.

Сергій Прядко зі Сум з дружиною інколи ходили в рідному місті до церкви. У Німеччину вони потрапили через зелений коридор, який створювали військові, даючи можливість мирному населенню покинути небезпечні території. Прибувши до Львова вони відправилися до родичів у Німеччину. Тут рідні та знайомі заохотили їх відвідати богослужіння в УГКЦ, і після цього пан Сергій з дружиною регулярно відвідують літургію. У громаді вони почувають себе дуже

¹⁰⁶ Бенько Геннадій - Бенько Галина. Інтерв'ю від 03.11.2023 / інтерв'юер – Квітослава Гампе // Приватний архів Квітослави Гампе, спр. А-1-3.

комфортно, і з задоволенням співають як під час літургії, яка проводиться українською мовою, так і в хорі громади. Своє життя вони поєднують з життям громади та бажають ще більше долучатися до волонтерської діяльності для надання допомоги Україні¹⁰⁷.

Олександр Коробіцин проживав у Києві й був активним вірянином спочатку Римо-Католицької Церкви, а пізніше перейшов до Німецько-Лютеранської Церкви, де також розпочав вивчення німецької мови. На початку війни пан Олександр переніс операцію і після цього отримав дозвіл виїхати за кордон, що саме він і зробив. Про українську громаду дізнався під час акції на підтримку України, після чого став постійним вірянином громади та великим прихильником українського богослужіння візантійського обряду. Літургія та спілкування в громаді дають пану Олександру наснагу для щоденного життя¹⁰⁸.

Олександр Зубенко зі столиці України. Намагався в Києві ходити до Православної Церкви частіше. З початком повномасштабної війни, не бажаючи покидати Батьківщину через небезпеку, все-таки виїхав разом з дружиною до знайомих в Німеччину. Перебуваючи за кордоном, шукав українців і спочатку знайшов церкву московського патріархату, що було неприйнятно для пана Олександра. Аж знайшовши українську греко-католицьку громаду із радістю влився в життя громади, де для нього все видається рідним – і українська мова, і священники щирі. Тому ходить на Літургії з великим задоволенням. Вважає, що треба більше пропагувати УГКЦ, оскільки багато людей, на жаль, не знають про неї. Звісно, що на душі у нього залишається смуток через війну в Україні¹⁰⁹.

Ірина Смоляр з Житомира з початком війни втекла з дочкою і внуками на Західну Україну. Після захоплення агресором Чорнобильської атомної електростанції, її зять завіз їх до польського кордону, щоб дітей врятувати від можливої загрози вибуху на електростанції. Пішки вони перетнули кордон до

¹⁰⁷ Прядко Сергій. Інтерв'ю від 05.10.2023 / інтерв'юер – Квітослава Гампе // Приватний архів Квітослави Гампе, спр. А-1-4.

¹⁰⁸ Коробіцин Олександр. Інтерв'ю від 03.09.2023 / інтерв'юер – Квітослава Гампе // Приватний архів Квітослави Гампе, спр. А-1-5.

¹⁰⁹ Зубенко Олександр. Інтерв'ю від 07.05.2023 / інтерв'юер – Квітослава Гампе // Приватний архів Квітослави Гампе, спр. А-1-6.

Польщі. У таборі для біженців, згадує плачучи пані Ірина, вони вирішили їхати до Німеччини. Волонтери з Англії, які саме в цей час привезли допомогу зібрану англійцями для України та вивантаживши її, забирали в порожні машини біженців з табору і везли до Варшави. Англійці були дуже втомлені з довгої дороги до українського кордону, тому їхали назад повільно. І так з Варшави до західної Німеччини, де всіх біженців приймали по селах німецькі сім'ї. Після переїзду до міста зі школами та можливістю для дорослих навчатися німецької мови, родина Ірини дізналася про УГКЦ, приєдналась радо до громади, оскільки не бажала ходити до церкви московського патріархату. Пані Ірина активно бере участь в українській громаді в Німеччині та ділиться своїм досвідом з отцем Богданом, парохом Михайлівського собору в Житомирі, який він раніше відновлював та створив там громаду ПЦУ, де пані Ірина була активним членом громади. Він похвалив і утвердив Ірину за активну участь в новій громаді¹¹⁰.

Також сестра пані Ірини, Городенко Наталя з Херсону, утікаючи від страхіття війни, приєдналась до рідних в Німеччині. Проте її чоловік не покинув рідного Херсону, що призвело до багатьох сліз. Розповідаючи це, пані Наталя зазначає, що знайшла розраду та допомогу в українській греко-католицькій громаді. Тут вона знаходить підтримку та спілкується з іншими біженцями, які також пережили подібне¹¹¹.

Олександр Ковтун з Київщини був пасивним вірянцем Православної церкви в Україні. З початком війни він хотів допомагати захищати Батьківщину, але через свій вік вирішив разом із дружиною виїхати до сина в Німеччину. Через місцевих українців вони потрапили в громаду, де він молиться і спілкується українською з великим задоволенням. Його найбільше бажання – залучити якомога більше українців до греко-католицької громади, оскільки він відчуває

¹¹⁰ Смоляр Ірина. Інтерв'ю від 08.06.2023 / інтерв'юер – Квітослава Гампе // Приватний архів Квітослави Гампе, спр. А-1-7.

¹¹¹ Городенко Наталя. Інтерв'ю від 11.06.2023 / інтерв'юер – Квітослава Гампе // Приватний архів Квітослави Гампе, спр. А-1-8.

великий сум через те, що багато українських біженців залишаються пасивними й мало приєднуються до громади та акцій, які організують віряни¹¹².

Для глибшого розуміння обставин та повної картини, буде корисно дізнатися від священників, які служать громадам, де віряни знаходять не лише соціальну підтримку, але й духовну допомогу. Саме вони можуть розповісти про позитивні аспекти цих взаємин, а також про виклики, з якими стикаються віряни в цей нелегкий для всіх українців час на парафіях УГКЦ.

Отець Роман Максимців, член пресвітерської ради та голова Комісії соціально-харитативного служіння Екзархату, парох Української Греко-Католицької персональної парафії Святого Володимира у місті Ганновері (Hannover) та церковної громади міста Вольфсбург (Wolfsburg), стверджує, що перша хвиля українських біженців до Німеччини була чисельною, і більшість з них початково ставили на перше місце соціальні потреби: пошук житла, оформлення документів, меблі, забезпечення місця для дітей у садочку чи школі, а також можливість для дорослих навчатися німецької мови. Спочатку вони проявляли менше зацікавлення у духовних питаннях, приходячи до церкви знаючи, що члени парафії, які живуть та працюють в Німеччині протягом багатьох років, допомагають волонтерами, збирають допомогу для України та надають підтримку біженцям на місці.

Після першого року перебування в Німеччині, коли соціальні проблеми були вирішені, деякі українські біженці стали більш активними у залученні до богослужінь та участі в інших заходах душпастирства. Але на жаль, це стосується лише меншої частини біженців, більшість з яких зверталися до вірних парафії лише в разі виникнення проблем або потреби. Однак серед біженців були ті, хто виявляв зацікавленість отримати духовну підтримку через участь у молитвах та у спільноті. Завдяки активним членам парафії, які віддавали свій час і зусилля, допомагаючи своїм землякам подолати щоденні труднощі, деякі біженці здобули довіру та впевненість в церковній громаді. Це сприяло їхній

¹¹² Ковтун Олександр. Інтерв'ю від 04.07.2023 / інтерв'юер – Квітослава Гампе // Приватний архів Квітослави Гампе, спр. А-1-9.

участі в богослужіннях та різноманітних благодійних заходах душпастирства, призначених для підтримки України. Такі дії сприяють формуванню внутрішньої спільноти, де особисті взаємини й підтримка важливі як у повсякденному житті, так і в духовному вимірі. Активність та допомога церковної спільноти стають мотивацією для нових приєднань та бажанням більш активно долучатися до загальних справ і цілей парафії¹¹³.

Отець доктор Петро Терлецький, який також є біженцем з України, поділився своїми спостереженнями та досягненнями на двох парафіях, які він обслуговує: Брауншвайг (Braunschweig), парафія Введення у храм Пресвятої Богородиці та Гьоттінген (Göttingen), парафія Блаженного Миколая Чарнецького. У Брауншвайгу українська греко-католицька громада за цей короткий час перетворилась на велику парафію, де 90% вірян – це біженці зі східних, північних і центральних частин України, більшість з яких православні. Деякі з них спочатку виявляли навіть упередження стосовно Греко-Католицької Церкви, але наразі вони відкинули ці негативні уявлення і приєднуються до богослужінь. Церковна громада складається з постійних 60 осіб, до яких періодично приєднуються до 10 людей під час Літургії. Основна спільнота вірян досить активна, з організованим хором та дитячою школою.

Отець Петро налагодив співпрацю з місцевою організацією «Спілка католицької молоді», яка надала свої приміщення та майданчик для дітей української парафії. На жаль, церква, де відбуваються богослужіння, належить римо-католицькій громаді, що ускладнює вільне планування як богослужінь, так і інших організаційних заходів церковної громади. Існує велика потреба у катехизі, як для дорослих, так і для дітей. Через обмежене фінансування важко організувати дозвілля для різних вікових категорій, що могло б покращити й збагатити духовні потреби біженців і зміцнити парафію в цілому.

Гьоттінген – це менша церковна громада наполовину, але з більшою історичною та традиційною спадщиною, до якої долучились українські біженці

¹¹³ Максимців о. Роман. Інтерв'ю від 06.07.2023 / інтерв'юер – Квітослава Гампе // Приватний архів Квітослави Гампе, спр. А-1-10.

з центральних, південних і східних частин України. Завдяки підтримці місцевих українців, біженці відчули радість у спільній молитві та спілкуванні з цією громадою вірних. Тут також був створений невеликий хор як для дорослих, так і для дітей. Отець Петро почав викладати практичну німецьку мову, поєднуючи це з катехизою для дорослих. Для дітей проводяться уроки релігії та підготовки до першої сповіді в суботній школі, спрямованій на українських дітей-біженців.

Потреби, на жаль, залишаються такими ж, як і у парафії Брауншвайгу, так і в душпастирстві Гьоттінгену. Проте, загалом отець Петро радіє, бачачи, що люди прагнуть прийти до церкви та хочуть чути Боже Слово¹¹⁴.

Отець Павло Цвюх, який є членом Колегії радників і Пресвітерської ради Екзархату, а також головою Комісії у справах мирян, подружжя і родини, розповів про ситуацію на парафіях, які він обслуговує. Одна з них – персональна парафія Всіх Святих у Гамбурзі (Hamburg), є однією з найпотужніших українських громад в Німеччині, та невелика церковна громада в місті Бремен (Bremen).

Під час агресії росії на Україну до міста Гамбургу втекло близько 35 000 українців, але лише невелика частина з них звернулася до УГКЦ для отримання допомоги. Ці біженці представляють різні регіони України, від Донецька та Краматорська до Києва та Житомира. Багато з них раніше мало обмежений досвід церковної участі або ж зовсім не знали про УГКЦ. Зараз же вони стали дуже активними членами душпастирства та виявляють великий інтерес до духовного розвитку.

Проте виникла сумна ситуація з біженцями, які прибули з західних регіонів України. Бувши активними вірянами у своїй країні, вони відчули відділення від свого звичного духовного оточення і тут, у Німеччині, відступають від участі у богослужіннях. Часто це пов'язано з відстанню або необхідністю навчання, що демонструє складність адаптації. Проте парафія проводить значну роботу: катехизація дорослих і дітей, зустрічі для подружніх пар, жіноча група, спільна

¹¹⁴ Терлецький о. д-р Петро. Інтерв'ю від 09.07.2023 / інтерв'юер – Квітослава Гампе // Приватний архів Квітослави Гампе, спр. А-1-11.

робота з суботньою школою і пластом, співпраця з українськими організаціями та генеральним консульством України в Гамбурзі, а навіть існує українське радіо.

Більшість біженців спочатку шукали соціальну підтримку, але для отця Павла кожна особа, яка через допомогу парафії знайшла віру в Бога, є приводом для великої радості¹¹⁵.

На парафіях у Любеку (Lübeck) та Ростоку (Rostock), де настоятелем є отець Юрій Чорній, член Літургійної комісії Екзархату, склалась подібна ситуація з українськими біженцями. Українське греко-католицьке душпастирство Блаженної Йосафати Гордашевської приймає та опікується великою кількістю українських біженців від війни. Одна третина з них походить з західних регіонів, що складає найбільш проблематичну групу. Ці біженці віддаляються від релігійного життя та перестають бути активними учасниками громади. Однак інші біженці, що прибули з різних регіонів України, стають активними вірянами церковної громади, навіть якщо раніше не відвідували церкву або були далекі від християнства. Приєднуючись до парафії, вони розуміють цінність спільної молитви та єдності.

Отцю Юрію вдалося організувати катехизацію дорослих і дітей після богослужіння, використовуючи проектор і колонку для демонстрації мультфільмів. Римо-Католицька Церква пожертвувала кошти для придбання обладнання, що свідчить про тісну співпрацю між церковними спільнотами. Парафія також готує дітей до першої сповіді, на що відгукуються батьки, що сприяє збільшенню чисельності церковної громади.

З метою розвитку української молоді створено дитячо-юнацький центр на базі центру для німецьких дітей. Тут діти мають можливість розвивати свої таланти у малюванні, гончарстві, танцях та театральному мистецтві. Отець Юрій організовує походи на батут чи боулінг як заохочення для дітей за активну участь у центрі. Також парох надає підтримку людям у лікарні, але сумує за тих, хто не

¹¹⁵ Цв'юх о. Павло. Інтерв'ю від 15.07.2023 / інтерв'юер – Квітослава Гампе // Приватний архів Квітослави Гампе, спр. А-1-12.

звернувся до Бога раніше. Він вважає, що основне завдання – це відкрити Бога та Церкву для тих, хто прагне пізнати Його, незалежно від їхньої попередньої віри чи практики. Трагічна ситуація, що розгортається в Україні, змушує кожную людину переглянути свої цінності, навіть якщо вона цього не прагне. Це спонукає до роздумів над суттю Божого дару – самого життя. Коли свідомість переповнена образами руйнації та невизначеності, особливо для біженців, боротьба з цією невизначеністю стає центральною та найважливішою. Людина, яка зуміла подолати цей внутрішній конфлікт, стоїть твердо на ногах, отримуючи впевненість та стійкість. Проте для тих, хто не зміг впоратись з цим внутрішнім неспокоєм, ситуація стає надзвичайно складною.

Для біженців, які втратили чітку картину майбутнього та стикнулися з невизначеністю, особливо важко знаходити внутрішню опору. Це саме ті особи, які можуть почуватися втраченими та знезацька позбавленими чіткої цінності власного життя. У цей період віряни, які мають глибоку віру в Бога та є активними учасниками церковного життя, знаходять в собі ще більше впевненості та стійкості. Їхня віра слугує надією не лише для самих них, але й для інших, створюючи стійку та підтримувальну спільноту¹¹⁶.

Аналізуючи розповіді українських біженців та парохів церковних громад можна ствердити, що завдяки активним вірянам в українських парафіях Німеччини, біженці отримали важливу підтримку у розв'язанні соціальних проблем. Це допомогло їм не лише вирішити побутові складнощі, а й розширило їхнє сприйняття Бога через взаємодію з вірянами.

Благодійність, взаємна підтримка та допомога – це прояви християнської милосердності та уваги. Спілкування з активними вірянами, які діляться своїм духовним досвідом, дає біженцям можливість більш глибоко відчувати присутність Бога у своєму житті.

Така взаємодія створює сприятливі умови для поглибленого духовного зростання через спільноту та взаємну допомогу. Завдяки активній підтримці

¹¹⁶ Чорній о. Юрій. Інтерв'ю від 18.07.2023 / інтерв'юер – Квітослава Гампе // Приватний архів Квітослави Гампе, спр. А-1-13.

вірян церковної громади, українські біженці можуть відчувати Божу любов та підтримку через теплу та дружню спільноту.

Своєю чергою, душпастирі відіграють важливу роль у житті цих громад. Вони є духовними наставниками, які надають підтримку та духовне керівництво вірянам. Священники служать прикладом віри та прагнення до Бога, сприяючи формуванню єдності та взаєморозуміння в душпастирстві. Крім цього, вони можуть допомагати у розв'язанні соціальних питань, організовуючи благодійні заходи та створюючи соціальні програми для парафії. Священники несуть важливу відповідальність за духовний та соціальний розвиток церковної спільноти, створюючи умови для росту віри та духовного зростання її членів.

Так, завдяки участі вірян церковних громад та підтримці душпастирів, українські біженці не лише вирішують свої соціальні потреби, а й відкривають для себе близькість та надію у спілкуванні з живим Богом. Ця підтримка надає їм необхідне віру і силу, створюючи можливість отримати духовну опору в найважчі моменти життя.

3.3. Майбутнє суспільного і релігійного розвитку українських біженців в часі війни

В час війни суспільний і релігійний розвиток українських біженців стає надзвичайно важливим та актуальним завданням. Для надання допомоги в цій сфері необхідно продовжити соціальну підтримку. Українські втікачі, втративши звичний соціальний контекст, потребують і надалі допомоги у розв'язанні життєвих питань, доступу до освіти, медичної допомоги, та засобів проживання. І в майбутньому необхідне створення програм та ініціатив, спрямованих на інтеграцію в нове суспільство допоможе в цьому.

Перебуваючи під тимчасовим статусом захисту, українці отримують негайний та колективний захист в Європейському Союзі. Тепер біженці з України можуть легко перебувати в ЄС принаймні до березня 2025 року. Це узгодили міністри внутрішніх справ ЄС у Брюсселі. Продовження спеціальних правил надає впевненість для понад чотирьох мільйонів українських біженців,

які знайшли в ЄС безпечний притулок, повідомив голова Міністрів внутрішніх справ ЄС з Іспанії¹¹⁷.

Наступним елементом є духовний розвиток. Важливо забезпечити можливість доступу до духовних ресурсів та служінь для українських біженців. Розширення релігійних обрядів, спільних молитовних зборів, катехизації та релігійних освітніх програм може сприяти їх духовному розвитку та внутрішньому зміцненню в цей важкий період.

Надзвичайно важливою є психологічна та психосоціальна підтримка. Воєнні конфлікти залишають психологічні наслідки. Допомога у вирішенні посттравматичних ситуацій та стресу, психологічна підтримка для адаптації до нового середовища залишаються надзвичайно важливими.

Створення сприятливих умов для освіти як для дітей, так і для дорослих забезпечить в майбутньому самореалізацію для кожної особи. Доступ до освіти є ключовим у забезпеченні майбутнього для українських біженців. Надання можливостей для навчання, навіть в умовах війни, є кроком до їхнього соціального та професійного розвитку. Розробка програм інтеграції, а це може включати мовні курси, культурні заходи, організацію робочих груп, спільні заходи з місцевими жителями для підтримки взаєморозуміння та взаємодії між громадами й надалі допоможе біженцям активно включатись в місцеве життя країни.

Підтримка через релігійні організації та церковні громади є ще одною важливою складовою розвитку українських біженців. Релігійні громади можуть стати особливо важливими центрами для підтримки переселенців, надаючи не лише духовну підтримку, а й допомагаючи в їхній соціальній та культурній адаптації.

Звідси релігійні громади можуть відігравати ключову роль у сприянні адаптації втікачів, які шукають підтримку та стабільність у нових умовах. Важливо зазначити, що релігійна підтримка має виходити за межі простої

¹¹⁷ Euronews. *EU verlängert Schutzstatus für ukrainische Flüchtlinge bis März 2025* // de.euronews.com (29.09.2023).

духовності та віри. Вона також може стати центральним елементом у створенні сприятливих умов для соціальної та культурної інтеграції біженців з України.

Спільнота і підтримка від релігійних громад можуть забезпечити багатогранний підхід до проблем українських біженців. Це включає надання конкретних послуг, таких як медична та правова допомога, навчання мови та культурні програми. Організація зустрічей, семінарів, майстер-класів і подій сприяє не лише розвитку соціальної мережі біженців, але й допомагає їм відчутти себе прийнятими та частиною нового середовища.

Крім того, релігійні лідери та члени церковної громади можуть забезпечити психологічну підтримку. Їхні духовні поради, молитви та релігійні обряди можуть виступати важливими факторами в подоланні стресу та травм, які втікачі від війни пережили у зв'язку з конфліктом або втратою рідних.

Крім цього, взаємодія з релігійними громадами допомагає біженцям знайти новий сенс життя та підтримує їхнє прагнення відкрити для себе нові культурні, духовні та особисті можливості. Церковні громади можуть надати біженцям місце для спілкування, співпраці та взаємної підтримки, що сприяє їхньому почуттю приналежності та ідентифікації з новим середовищем.

Завдяки Українським греко-католицьким громадам, українські біженці не лише знаходять підтримку та допомогу в новому оточенні, але й зберігають свою національну ідентичність та релігійні цінності. Ці парафії виступають важливими центрами, де біженці можуть відчутти себе частиною спільноти, зберегти й наново відкрити зв'язок зі своєю культурою та традиціями.

Благодійна та духовна підтримка, надана українськими греко-католицькими громадами, сприяє збереженню культурної спадщини та мови серед біженців. Крім того, ці релігійні громади стають платформою для збереження і перетворення традиційних українських обрядів та обрядовостей, що допомагає біженцям залишатися зв'язаними зі своїми коріннями, не зважаючи на нові життєві обставини.

Що більше, через діяльність цих церковних спільнот українські біженці мають можливість відкривати для себе живого Бога через релігійні обряди,

молитву, та спільні богослужіння. Ця духовна підтримка допомагає їм знайти опору в складних часах, надаючи надію, силу та внутрішню рівновагу, інтегруючи їх в нову спільноту та відкриваючи шляхи для особистого розвитку і зростання духовності.

Отже, майбутнє суспільного і релігійного розвитку українських біженців в час війни ставить перед собою виклик забезпечити цих людей підтримкою та можливістю інтеграції у нове оточення. Соціальна адаптація, збереження ідентичності та духовний розвиток стають ключовими аспектами їхнього майбутнього. Релігійні громади відіграють важливу роль у цьому процесі, забезпечуючи допомогу та духовну підтримку, що допомагає біженцям зберегти свою культурну спадщину та знайти опору в нових умовах. Основним завданням є створення умов для їхньої інтеграції в нове суспільство, забезпечення їхнього добробуту та розвитку у новому оточенні.

ВИСНОВКИ

Проведене наукове дослідження дозволяє зробити наступні висновки. Проголошення керигми, як і у перших апостольських часах, так і в часи Отців Церкви, а також в сучасному світі, є надзвичайно важливим. Як ґрунтовний елемент євангелізації, керигма є вирішальною у сприйнятті та поширенні віри.

У першому розділі досліджено та доведено важливість керигми у трьох контекстах.

- *апостольські часи.* У перших століттях християнства апостоли стали першими проповідниками керигми. Вони сповіщали Добру Новину про Ісуса Христа, Його смерть і Воскресіння, та закликали людей до покаяння та віри в Нього. Керигма була основою для формування християнських громад і поширення віри. Свідчення апостолів встановило основні принципи євангелізації, які продовжують існувати й сьогодні.
- *часи Отців Церкви.* Отці Церкви, які жили у післяапостольських часах, відіграли важливу роль у розвитку та систематизації християнської теології. Вони спростовували єресі та викладали правильну віру, включаючи керигму про Христа. Поважні теологи, такі як Святий Августин, Святий Іринеї Ліонський, Святий Кирило Олександрійський, Святий Йоан Золотоустий та інші глибоко аналізували та пояснювали роль Христа як Спасителя та значення Його смерті й Воскресіння. Ці вчені важливим чином сприяли подальшому розумінню та передачі керигми.
- *сучасність.* Доведено що у сучасному світі керигма залишається актуальною та важливою. З'ясовано, що спільноти та місіонери продовжують проповідувати Добру Новину про Христа, особливо в умовах секуляризації та релігійної різноманітності. Таким чином, керигма стає центральним елементом євангелізації, допомагаючи людям зрозуміти та прийняти Христа як Спасителя та Господа свого життя. Вона також наголошує на соціальній відповідальності та значенні любові та спільноти в християнському житті.

На основі досліджених матеріалів приходимо до висновку, що керигма є необхідним елементом християнської віри і ключовим фактором у розповсюдженні та закріпленні цієї віри в різних історичних контекстах.

У другому розділі, який стосується загальної характеристики біженців з України в Німеччині, надано широкий зріз інформації про ситуацію цієї групи осіб. У контексті дослідження розглянуто становище втікачів від війни, вказано кількість осіб, які прибули до Німеччини внаслідок військового конфлікту та політичних турбулентностей, а також проаналізовано конкретні події, пертурбації або загрози, які змусили цих людей залишити Батьківщину.

Здійснено характеристику соціально-демографічної ситуації, описано місця перебування біженців з України в Німеччині, включаючи регіони або міста, де вони переважно проживають. Також додано статистику за віковим розподілом, статтю, вказано сімейний стан та склад втікачів, кількість членів родини, наявність неповнолітніх, можливі особливості сімейного устрою тощо.

У контексті вивчення матеріалу визначено основні параметри, що характеризують втікачів, розглянуто їх освітній рівень, професійну кваліфікацію, мовні навички та інші особливості, які впливають на процес адаптації українців в німецьке суспільство.

Детальний опис цих параметрів дозволив нам отримати повну картину профілю біженців з України, які вибрали Німеччину як країну притулку, і допоміг зрозуміти їхні потреби та можливі шляхи підтримки й інтеграції в нове середовище.

Багато біженців, які прибули з України внаслідок військових дій, конфліктів та переслідувань у своїй країні, зараз розташовані в різних регіонах Німеччини. Це створює різні умови для їхньої інтеграції, адаптації та отримання допомоги, оскільки доступність ресурсів може варіюватися в залежності від місця проживання.

У ході дослідження виявлено, що біженці з України в Німеччині стикаються зі складними викликами, пов'язаними з пережитими травмами війни та адаптацією до нового оточення. Їхні переживання впливають на емоційний

стан та психічне здоров'я. Біженці зіштовхуються з проблемами мовного бар'єру, нової культури, втрати родинного оточення. З'ясовано, що подекуди це призводить до почуття самотності, відчуження та депресії.

У роботі наголошено на підтримці місцевих організацій, програм інтеграції та психологічній допомозі, які стали важливими факторами адаптації, пов'язаними з пережитими страхами війни.

Третій розділ присвячено перспективам розвитку проголошення керигми біженцям з України. Зазначено, що є значна кількість парафій УГКЦ у різних регіонах Німеччини, звернено увагу на активну діяльність священників у цих спільнотах, відзначено їхню важливу роль у формуванні духовних основ, підтримці та розвитку цих громад.

Активні члени парафій є теж нероздільною частиною допомоги біженцям та мігрантам у розв'язанні соціальних проблем. Їхня робота спрямована на відкриття вірянам бачення Бога через практичну допомогу. Вони активно заохочують біженців приєднуватися до Богослужінь, заходів та акцій, що сприяють формуванню спільного духовного та соціального образу української громади. Досліджено, що участь парафіян в роботі з біженцями допомагає встановити довіру, спільність та відчуття приналежності до громади.

Актуальний стан проголошення керигми на парафіях УГКЦ у Німеччині свідчить про важливість духовної підтримки українських біженців в умовах війни. Розглядаючи майбутнє суспільного і релігійного розвитку біженців з України в час війни, можна стверджувати, що духовна та соціальна підтримка з боку Церкви та священників відіграє значущу роль у процесі адаптації та інтеграції цих людей.

Отже, три розділи нашої наукової праці, дозволяють підсумувати дослідження. Важливість керигми як у перших апостольських часах, періоді Отців Церкви та сьогоdnішньому світі є значущою. Цей елемент евангелізації відіграє ключову роль у сприйнятті та поширенні віри.

Першими проповідниками кериґми були апостоли на початках християнства. Вони сповіщали Добру Новину про Ісуса Христа, Його смерть і Воскресіння, сприяли формуванню християнських громад і поширенню віри.

Отці Церкви, які жили у післяапостольські часи, глибоко аналізували та пояснювали роль Христа як Спасителя та тлумачили значення Його смерті та Воскресіння для спасіння світу. Їхні вчення сприяли подальшому розвитку християнської теології, у тому числі кериґми про Христа.

У сучасному світі кериґма залишається актуальною та важливою, зокрема – в умовах секуляризації та релігійної різноманітності. Вона допомагає людям зрозуміти та прийняти Христа як Спасителя та Господа свого життя. Крім того, кериґма акцентує на соціальній відповідальності та важливості любові та спільноти в християнському житті.

Аналіз територіального розміщення та кількості парафій УГКЦ у Німеччині відображає різноманіття громад, у яких активно діють священники, відіграючи ключову роль у наданні духовної підтримки. Активні члени громади, спільно зі священнослужителями, надають практичну допомогу біженцям, стимулюють їх участь у Богослужіннях та інших акціях, сприяючи духовній інтеграції та розвитку.

Отже, актуальний стан проголошення кериґми на парафіях УГКЦ у Німеччині підкреслює важливість духовної підтримки українських біженців в умовах війни. Враховуючи усі ці аспекти, приходимо до висновку, що підтримка біженців з України в Німеччині вимагає комплексного підходу з урахуванням їхніх потреб. Дослідження показало, що духовна спільнота відіграє важливу роль у стабілізації та подоланні труднощів, з якими зіштовхуються біженці під час адаптації до нових умов життя тепер і в майбутньому.

На основі вивчення і розуміння принципів кериґми та її реалізації в парафіях УГКЦ у Німеччині зроблено висновки щодо практичних шляхів покращення якості життя біженців, підвищення їхньої духовної глибини та створення умов для успішної адаптації в новому суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

Джерела:

1. *Святе Письмо Старого та Нового Завіту*, перекл. о. І. Хоменка. [б.м.] 2018.
2. Синод єпископів УГКЦ. *Катехизм Української Греко-Католицької Церкви «Христос – наша Пасха»*. Львів 2011.
3. Папа Франциск. *Радість Євангелія*. Львів 2014.

Література:

4. Papst Franziskus. *Die Freude des Evangeliums*. Freiburg 2013.
5. Кирило Єрусалимський. *Містагогійні катехизи* / перекл. Дз. Коваль. Львів 2009.
6. Лончина Богдан. *Понад тридцять років тому... Доповідь на симпозиумі 30 жовтня 1982 р. // Патріархат* 1 (145) 1983.
7. Папська Рада сприяння нової євангелізації. *Напрявні для катехизації*. Львів 2022.
8. Патріарша катехитична комісія УГКЦ – Катехитично-педагогічний інститут УКУ. *Катехитика і християнська педагогіка. Досвід та перспективи. Матеріали конференції*. Львів 2020.
9. УГКЦ. *Жива парафія – місце зустрічі з живим Христом. Допоміжні матеріали*. Львів 2013.
10. *Хочемо бачити Ісуса. Методичний посібник для євангелізації охрещених та неоохрещених осіб* / упор. Й. Мошчич . Івано-Франківськ 2017.

Інтернет-джерела:

11. Апостольський Екзархат для українців візантійського обряду в Німеччині та Скандинавії. *Історія Греко-Католицької Церкви в Німеччині* // ukrainische-kirche.eu (10.11.2023).

12. Апостольський Екзархат для українців візантійського обряду в Німеччині та Скандинавії. *Блаженний Петро Вергун* // ukrainische-kirche.eu (10.11.2023).
13. Апостольський Екзархат для українців візантійського обряду в Німеччині та Скандинавії. *Деканати* // ukrainische-kirche.eu (10.11.2023).
14. Апостольський Екзархат для українців візантійського обряду в Німеччині та Скандинавії. *На амвоні маємо проповідувати Христа* // ukrainische-kirche.eu (27.10.2023).
15. *Божя любов: найрадісніша для душі* // www.churchofjesuschrist.org (5.05.2023).
16. Болог Петро. *Апостоли і апостольство* // dominic.ua (29.09.2023).
17. Васильків Ольга. *Українське наукове товариство змусили виїхати за кордон* // m.gazeta.ua (27.01.2023).
18. *Вселенські собори як зібрання ієрархів християнської церкви з усього світу* // ru.osvita.ua (10.08.2023).
19. Горевой Дмитро. *Релігійний портрет України. Як змінювалась релігійність українців з 2000 року. Короткий переказ великого дослідження Центру Разумкова* // lb.ua (21.04.2023).
20. Дзюрах Богдан. *На зустріч Воскресінню 26. Відкрити серце і домівку для чужинця* // ukrainische-kirche.eu (20.05.2023).
21. Дорошенко Юрій. *Святий Іоан Золотоустий* // parafia.org.ua (29.09.2023).
22. Зинич Петро. *Святий Кирил Єрусалимський* // parafia.org.ua (29.09.2023).
23. II Ватиканський Собор. *Догматична конституція про Церкву «Lumen Gentium», 38* // dc.lviv.ua (10.05.2023).
24. *Керигма* // vue.gov.ua (3.05.2023).
25. Київська Трьохсвятительська духовна семінарія УГКЦ. *Іван Золотоустий* // ktids.org.ua (30.09.2023).
26. Лайкіш Іван. *Боже Слово і катехизація (керигма) в УГКЦ в Польщі* // sobor-ugcc.org.ua (8.05.2023).

- 27.Лубець Генадій. *Найбільша з міграційних криз світу: скільки українців залишили країну після вторгнення* // telegraf.com.ua (2.10.2023).
- 28.Марковська Марія. *Стрес і психологічна травма. Що з нами відбувається зараз* // nus.org.ua (2.10.2023).
- 29.Павлишин Наталія. *Курс Християнська Керигма в часи кризи* // dyvensvit.org (5.05.2023).
- 30.Приріз Ярослав. *Як пережити особистий досвід зустрічі із Богом?* // synod.ugcc.ua (3.05.2023).
- 31.Свт. Іоан Золотоустий. *Вибрані твори* / редактор Денисенко Філарет; перекл. М. Марусяка // parafia.org.ua (29.09.2023).
- 32.Синод єпископів УГКЦ. *Владика Богдан Дзюрах представив ситуацію із українськими біженцями у країнах Західної Європи* // ukrainische-kirche.eu (5.09.2023).
- 33.ТСН. *З яких областей до Європи найбільше виїхало українців і яку вони мають кваліфікацію: результати опитування* // tsn.ua (21.09.2023).
- 34.УГКЦ у Німеччині. *Персональна парафія Бл. Климентія з Унева. Історія* // ugcc-frankfurt.de (10.11.2023).
- 35.УГКЦ. *Хрещення Русі-України 988 року: війни, політика, шлюб* // ugcc.ua (16.08.2023).
- 36.Українська Католицька енциклопедія. *Керигма* // catholicencyclopedia.in.ua (3.05.2023).
- 37.Флоровський Георгій. *Кирило Єрусалимський (Східні Отці IV століття)* // ua-referat.com (29.09.23).
- 38.Фон Гельфельд Маттіас – Прокопишина О. *Як християнство стало державною релігією* / редактор Медяний Володимир // dw.com (20.10.2023).
- 39.Яровий Назар. *Історичний та теологічний аспекти обряду хрещення шляхом повного занурення* // info.adventist.ua (29.09.23).
- 40.BAMF. *Ukrainische Geflüchtete* // www.bamf.de (14.10.2023).

41. BAMF. *Ukrainische Geflüchtete bringen gute Voraussetzungen für die Teilhabe in Deutschland mit* // www.bamf.de (14.10.2023).
42. Beham Sarah. *Drangeblieben. Wer darf Deutschkurse für Ukrainer geben?* // www.br.de (27.01.2023).
43. BMAS. *Fragen und Antworten für Geflüchtete aus der Ukraine* // www.bmas.de (12.10.2023).
44. Credo. *10 духовних плодів, які можна отримати, читаючи Діяння Апостолів* // credo.pro (30.09.23).
45. Credo. *Що таке «Дідахе» і чому цей твір такий важливий для християн?* // credo.pro (20.10.2023).
46. Durkot Juri. *Aber es ist noch lange nicht vorbei* // www.welt.de (20.05.23).
47. Euronews. *EU verlängert Schutzstatus für ukrainische Flüchtlinge bis März 2025* // de.euronews.com (29.09.2023).
48. Evangelii Gaudium – Радість Євангелія – Домашня Церква // dc.lviv.ua (5.05.2023).
49. II Ватиканський Собор. *Декрет «Apostolicam actuositatem»* // vatican.va (10.05.2023).
50. Joachim Ritter – Karlfried Gründer – Gottfried Gabriel. *Historisches Wörterbuch der Philosophie online* // www.schwabeonline.ch (3.05.2023).
51. Mediendienst Integration. *Flüchtlinge aus der Ukraine in Deutschland* // mediendienst-integration.de (12.10.2023).
52. Schröer Joannes. *Ukrainischer Bischof nennt Kyrills Verhalten eine Tragödie* // www.domradio.de (27.09.2023).
53. UNHCR (The UN Refugee Agency). *Конвенція про статус біженців 1951 року: 70 років життєво необхідного захисту вимушено переміщених осіб* // www.unhcr.org (25.08.2023).
54. UNO. *Ukrainische Flüchtlinge in Deutschland: Informationen & Fakte* // www.uno-fluechtlingshilfe.de (12.10.2023).
55. Zavorodnia Olena – Kraieva Oksana. *Психологічний стан біженців та чинники їх самовідновлення* // www.researchgate.net (21.04.2023).

56. Zweites Vatikanisches Konzil, *Dekret «Inter mirifica» über die sozialen Kommunikationsmittel* //

https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decree_19631204_inter-mirifica_ge.html

Приватний архів:

57. Бенько Генадій – Бенько Галина. Інтерв'ю від 03.11.2023 / інтерв'юер –

58. Квітослава Гампе // Приватний архів Квітослави Гампе, спр. А-1-3.

59. Городенко Наталія. Інтерв'ю від 11.06.2023 / інтерв'юер – Квітослава Гампе // *Приватний архів Квітослави Гампе*, спр. А-1-8.

60. Зубенко Олександр. Інтерв'ю від 07.05.2023 / інтерв'юер – Квітослава Гампе // *Приватний архів Квітослави Гампе*, спр. А-1-6.

61. Коробіцин Олександр. Інтерв'ю від 03.09.2023 / інтерв'юер – Квітослава Гампе // *Приватний архів Квітослави Гампе*, спр. А-1-5.

62. Ковтун Олександр. Інтерв'ю від 04.07.2023 / інтерв'юер – Квітослава Гампе // *Приватний архів Квітослави Гампе*, спр. А-1-9.

63. Максивців о. Роман. Інтерв'ю від 06.07.2023 / інтерв'юер – Квітослава Гампе // *Приватний архів Квітослави Гампе*, спр. А-1-10.

64. Прядко Сергій. Інтерв'ю від 05.10.2023 / інтерв'юер – Квітослава Гампе // *Приватний архів Квітослави Гампе*, спр. А-1-4.

65. Смоляр Ірина. Інтерв'ю від 08.06.2023 / інтерв'юер – Квітослава Гампе // *Приватний архів Квітослави Гампе*, спр. А-1-7.

66. Терлецький о. д-р Петро. Інтерв'ю від 09.07.2023 / інтерв'юер – Квітослава Гампе // *Приватний архів Квітослави Гампе*, спр. А-1-11.

67. Цв'юх о. Павло. Інтерв'ю від 15.07.2023 / інтерв'юер – Квітослава Гампе // *Приватний архів Квітослави Гампе*, спр. А-1-12.

68. Чорній о. Юрій. Інтерв'ю від 18.07.2023 / інтерв'юер – Квітослава Гампе // *Приватний архів Квітослави Гампе*, спр. А-1-13.